

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN KULLANDIKLARI
ÖĞRENME STRATEJİLERİ**

Özlem ÖZDEMİR
(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir – 2004

Eşim Ayhan'a.

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN KULLANDIKLARI
ÖĞRENME STRATEJİLERİ**

Özlem ÖZDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eğitim Bilimleri (Eğitim Programları ve Öğretim) Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Bekir ÖZER

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Ocak 2004

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Özlem ÖZDEMİR'in, "Lise Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme Stratejileri" başlıklı tezi 23/02/2004 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Programı yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Adı-Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof.Dr. Bekir ÖZER

Üye : Prof.Dr. Mustafa SAĞLAM

Üye : Yrd.Doç.Dr.Mehmet GÜLTEKİN

Prof.Dr. İlknur KEÇİK
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN KULLANDIKLARI ÖĞRENME STRATEJİLERİ

ÖZLEM ÖZDEMİR

Eğitim Bilimleri (Eğitim Programları ve Öğretim) Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ocak 2004

Danışman: Prof. Dr. Bekir ÖZER

Bireyler, çok hızlı bir gelişim gösteren bilim ve teknolojideki gelişmelere uyum sağlayabilmek için kendilerini daha iyiye götürecek bazı becerilere sahip olmak zorundadırlar. Buna göre, lise öğrencilerinin gelişen ve değişen çağa kendilerini hazırlayabilmeleri için öğrenmelerini en üst düzeyde sağlamaları gerekmektedir. Bu da ancak öğrenme stratejilerini etkili bir biçimde kullanmaları ile sağlanabilir. Öğrenme stratejileri bilgileri anlamlandırmada, kolaylıkla hatırlamada ve öğrenmelerin daha kalıcı olmasını sağlamada yararlanan stratejilerdir. Öğrencilerin öğrenme stratejilerini kullanmaları onların okul yaşamlarında, iş yaşamlarında ve günlük yaşamlarında başarılı olmalarını sağlar. Bu nedenle, lise öğrencilerinin öğrenme stratejilerini öğrenmeleri ve kullanmaları özel bir önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın amacı, liselerde öğrenim gören öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemektir.

Araştırmanın evrenini, Eskişehir il merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı liselerde öğrenim gören 2002-2003 öğretim yılında Eskişehir il merkezindeki 36 ortaöğretim kurumundaki toplam 27130 öğrenci oluşturmaktadır. Buna göre, Eskişehir ilindeki 10 lisede öğrenim gören 748 öğrenci araştırmanın örneklemini olarak belirlenmiştir. Tarama niteliğinde bir model kullanılarak gerçekleştirilen bu araştırmanın verileri, “Öğrenme Stratejilerini Belirleme Ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırmada toplanan verilerin çözümlenmesi SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) bilgisayar paket programı kullanılarak yapılmıştır.

Araştırma sonucunda, lise öğrencilerinin en çok anlamlandırma ve anlamayı izleme stratejilerini kullandıkları, bunları duyuşsal stratejiler ile yineleme stratejilerinin izlediği, en az da örgütlenme stratejilerini kullandıkları ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra, bütün öğrenme stratejilerini kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha çok kullandıkları, genel lisede ve meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin yineleme stratejileri ile anlamlandırma stratejilerini Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerden daha çok kullandıkları, genel liselerde öğrenim gören öğrencilerin örgütlenme ve anlamayı izleme stratejilerini Anadolu lisesinde ve meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerden daha çok kullandıkları belirlenmiştir. Öte yandan, birinci sınıf öğrencilerinin yineleme stratejilerini üçüncü sınıf öğrencilerinden daha çok kullandıkları; ayrıca, birinci sınıf ve ikinci sınıf öğrencilerinin örgütlenme stratejilerini üçüncü sınıf öğrencilerinden daha çok kullandıkları anlaşılmıştır. Okul başarı düzeylerine göre lise öğrencilerinden çok iyi başarı düzeyindeki öğrencilerin örgütlenme stratejileri ile anlamayı izleme stratejilerini orta ve iyi başarı düzeyindeki öğrencilerden daha çok kullandıkları görülmüştür. Yine, duyuşsal stratejileri, iyi başarı düzeyindeki öğrencilerin orta başarı düzeyindeki öğrencilerden, ayrıca, çok iyi başarı düzeyindeki öğrencilerin de orta ve iyi başarı düzeylerindeki öğrencilerden daha çok kullandıkları belirlenmiştir. Son olarak da, lise öğrencilerinin öğrenme stratejilerini en çok kendi kendilerine ve öğretmenlerinden öğrendikleri, bunları anne, baba, abla ve ağabey ile kitap, dergi vb. kaynakların izlediği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, liselerde öğrenim gören öğrencilerin en çok anlamlandırma ve anlamayı izleme stratejilerini kullandıkları; öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerinin cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri okul türlerine, öğrenim gördükleri sınıflara ve okul başarı düzeylerine göre değiştirdiği; öğrencilerin öğrenme stratejilerini en çok kendi kendilerine ve öğretmenlerinden öğrendikleri söylenebilir.

ABSTRACT

LEARNING STRATEGIES USED BY HIGH SCHOOL STUDENTS

Özlem ÖZDEMİR

Anadolu University Graduate School of Educational Sciences

Department of Educational Sciences Curriculum and Instruction Program

January 2004

Supervisor: Prof. Dr. Bekir ÖZER

Individuals have to have some abilities which will take them forward by means of adapting developments in science and technology. In order to prepare themselves to these developments and changing world high school students need to keep their learning in high level. By using learning strategies effectively this aim comes to be true. Learning strategies are the strategies used for giving meanings to information, remembering them easily and making them stable. Learning strategies provide success to students in their academic life, profession life, and daily life. For this reason, usage and learning of learning strategies for high school students carries special importance.

The purpose of this research is to determine the learning strategies that are used by high school students.

The study was conducted with 36 secondary schools in the city center of Eskişehir which are connected with Ministry of Education. 10 secondary schools were chosen among them and 748 students were chosen as a sample out of 27130 students receiving education in 2002-2003 instruction period at these 36 schools. The data of study collected by using survey method "determination scale of learning strategies". The collected data was analyzed by using SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) computer program.

The results of this study showed that high school students mostly prefer to use elaboration strategies and comprehension monitoring strategies secondly they use affective strategies and repetition strategies, and lastly they prefer organizational strategies. In addition, it was found out that girls use all of the learning strategies more than boys do. Another finding of the study showed that students receiving education in state schools and profession schools use repetition strategies with elaboration strategies more than students in Anadolu high schools. Also students in state schools use comprehension monitoring strategies and organizational strategies more than students in Anadolu and profession schools. Besides, it was understood that first grade students use repetition strategies more than third grade students and both first and second grade students use organizational strategies more than third grade students. According to level of school success, it was observed that most successful students prefer to use organizational strategies and comprehension monitoring strategies more than successful and less successful students. In addition, it was found out that most successful students use affective strategies more than successful and less successful students and successful students use this strategy more than less successful students do. Finally, it was understood that high school students determine their learning strategies firstly by themselves and depending on teachers and mother, father, sister, brother, and book, magazines etc. followed.

As a result, it can be understood that students receiving education in high schools use mostly elaboration strategies and comprehension monitoring strategies used by students can be differ according to their sex, schools they attend, class grade, and level of school success also study showed that students determine their learning strategies by themselves and by depending on the things that they learn from teachers.

ÖNSÖZ

Yirmibirinci yüzyılın başlangıcında bilim ve teknolojiadaki hızlı gelişmeler, yaşanan bilgi çağına uyum sağlayabilen nitelikli bireyler yetiştirebilmek için, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarının eğitim programlarında sürekli bir değişimin yaşanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu değişim öğrencilerin öğrenme gereksinimlerini karşılamaları ile, bir başka deyişle etkili öğrenmeyi bilmeleri ile gerçekleşir. Etkili öğrenme, öğrenmeyi öğrenme ile sağlanır. Öğrenmeyi öğrenme de, öğrenme stratejileri olarak adlandırılan öğrenmede yararlanılan çok çeşitli stratejilerin öğrenilmesini kapsar (Özer, 2002). Öğrenme stratejileri beş grupta toplanmaktadır: Yineleme stratejileri, anlamlandırma stratejileri, örgütleme stratejileri, anlamayı izleme stratejileri ve duyuşsal stratejilerdir. Bu stratejiler öğrencilerin daha kolay ve kalıcı biçimde öğrenmelerini sağlar.

Araştırma ile öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejileri ile onları etkileyen değişkenler belirlenerek Milli Eğitim Bakanlığına bu konuda yapılacak eğitim etkinliklerinde yol göstermesi umulmaktadır. Yapılan araştırmalarda da öğrencilerin öğrenme stratejilerini öğrenmelerinde ve kullanmalarında öğretmenin etkili olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmada elde edilen verilerin öğretmenlere öğrenme stratejilerini öğrencilerine öğretmede temel alabilecekleri ve yararlanabilecekleri bir kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın planlanması ve gerçekleştirilmesinde çok sayıda kişinin önemli yardımları ve desteği olmuştur. Araştırmanın her aşamasında bana yol gösteren, desteğini, hoşgörüsünü ve sabrını esirgemeyen, her zaman güç aldığım tez danışmanım Prof. Dr. Bekir ÖZER'e sonsuz teşekkür ediyorum. Değerli katkılarıyla araştırmanın gerçekleşmesinde emeği geçen ve beni destekleyen Öğr. Gr. Meral GÜVEN'e içtenlikle teşekkür ederim. Ayrıca, araştırmanın uygulanması aşamasında yardımlarını esirgemeyen örneklemdaki okul yöneticilerine, öğretmenlere ve araştırma ölçeğini doldurarak bu araştırmanın gerçekleşmesinde önemli payı olan öğrencilere değerli katkılarından dolayı teşekkür ederim. Özellikle araştırmanın çeşitli aşamalarında bana

destek veren, güç aldığım arkadaşlarım Arş. Gr. Dilruba KÜRÜM'e, Arş. Gr. İnci Zeynep ÖZONAY'a , Arş. Gr. Özge GÜNGÖR'e ve adını saymadığım tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Son olarak varlıklarından her zaman güç aldığım, beni her konuda destekleyen, yüreklendiren, sevincime ve üzüntüme ortak olan başta eşim Ayhan ile annem, babam ve kardeşim olmak üzere tüm aileme sonsuz teşekkür ederim.

Eskişehir, Ocak 2004

Özlem ÖZDEMİR

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZ	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
ÖZGEÇMİŞ	ix
İÇİNDEKİLER	x
ÇİZELGE LİSTESİ	xii
ŞEKİL LİSTESİ	xiii
BÖLÜM	
1. GİRİŞ	1
1.1. Bilgi İşleme Kuramı	3
1.2. Etkili Öğrenme	6
1.3. Öğrenme Stratejileri	7
1.3.1. Yineleme Stratejileri	9
1.3.2. Anlamlandırma Stratejileri	9
1.3.3. Örgütlenme Stratejileri	11
1.3.4. Anlamayı İzleme Stratejileri	12
1.3.5. Duyuşsal Stratejiler	13
1.4. Sorun	14
1.5. Amaç	15
1.6. Önem	15
1.7. Sayıtlılar	16
1.8. Sınırlılıklar	16
1.9. Tanımlar	16
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	19

3. YÖNTEM	26
3.1. Araştırma Modeli	26
3.2. Evren	26
3.3. Örneklem	26
3.4. Verilerin Toplanması	30
3.5. Verilerin Çözümlemesi	32
4. BULGULAR VE YORUMLARI	34
4.1. Lise Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme Stratejileri	34
4.2. Çeşitli Değişkenlere Göre Lise Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme Stratejileri.....	35
4.2.1. Cinsiyet ve Öğrenme Stratejileri	36
4.2.2. Öğrenim Görülen Okul Türü ve Öğrenme Stratejileri	38
4.2.3. Öğrenim Görülen Sınıf ve Öğrenme Stratejileri	42
4.2.4. Başarı Düzeyleri ve Öğrenme Stratejileri	45
4.3. Lise Öğrencilerinin Öğrenme Stratejilerini Öğrenme Kaynakları	49
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	51
5.1. Sonuç	51
5.2. Öneriler	53
EKLER	
1. ESKİŞEHİR İLİ ORTA ÖĞRETİM KURUMLARI OKUL VE ÖĞRENCİ SAYILARI	56
2. ÖĞRENME STRATEJİLERİNİ BELİRLEME ÖLÇEĞİ	57
3. MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN YAZISI	63
KAYNAKÇA	64

ÇİZELGE LİSTESİ

ÇİZELGE	Sayfa
1. Araştırmanın Evreni	27
2. Araştırmanın Örnekleme	28
3. Örnekleme'deki Öğrencilerin Kişisel Özellikleri	29
4. Öğrenme Stratejileri Ölçeğinin Alt Ölçeklerinin Güvenirlilik Katsayıları	31
5. Lise Öğrencilerinin Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları.....	35
6. Lise Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Kullandıkları Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları	36
7. Lise Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları Arasındaki Farklar	37
8. Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türlerine Göre Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları	39
9. Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türlerine Göre Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları Arasındaki Farklar	40
10. Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türlerine Göre Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları Arasındaki Farkların Kaynakları	41
11. Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları	42
12. Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları Arasındaki Farklar	44
13. Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları Arasındaki Farkların Kaynakları	44
14. Lise Öğrencilerinin Başarı Düzeylerine Göre Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları	46
15. Lise Öğrencilerinin Başarı Düzeylerine Göre Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları Arasındaki Farklar	47
16. Lise Öğrencilerinin Başarı Düzeylerine Göre Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları Arasındaki Farkların Kaynakları	48
17. Lise Öğrencilerinin Öğrenme Stratejilerini Öğrenme Kaynakları	49

ŞEKİL LİSTESİ

ŞEKİL

Sayfa

1. Bilgi İşleme Modelinin Yapısı 4

Birinci Bölüm

GİRİŞ

İçinde bulunulan 21. yüzyılın en belirgin özelliği, bilginin sürekli ve hızlı bir değişim göstererek çoğalmasdır. Bu değişimin yaşandığı süreç de “bilgi çağı” olarak adlandırılmaktadır. Bilgi çağında hızla artan bilgi gereksinmesi, tüm dünyada ilköğretimden üniversiteye kadar okulların eğitim programlarında değişimleri zorunlu kılmaktadır. Eğitim programlarında çağın gereği olarak yoğun bilginin öğrencilere bilgiye ulaşmayı, bilgiyi edinmeyi, bilgiyi kullanmayı ve bilgiyi üretmeyi sağlar biçimde kazandırılması amaçlanmaktadır (Özer, 2002). Buna bağlı olarak da, bilgi çağı sürecinde eğitimin, okulun, öğretmenin ve öğrencinin rolleri ve işlevleri de değişmektedir.

Eğitimin temel işlevi, bireylere istenilen özellikleri kazandırmaktır. Bu özellikler, eğitim kurumlarında düzenlenen öğretme-öğrenme etkinlikleriyle öğrencilere kazandırılmaya çalışılır. Eğitim kurumlarındaki öğretme-öğrenme sürecinde özellikle öğrencilerin öğrenme etkinlikleri özel bir önem taşımaktadır (Özer, 1993, s.1). Eğitim alanındaki değişim ve gelişimler çoğunlukla öğretmenlerle sağlanmaktadır. Buna göre, öğretmenler, öğrencilere öğrenmelerini daha kalıcı duruma getirebilmek için öğrenmeyi öğrenen, eleştirel düşünen, bilgi gereksinimlerini belirleyen, bilgiyi sentezleyebilen ve kendi kendini değerlendirebilen özellikler kazandırabilmelidirler (Odabaşı ve Kabakçı, 2003, s.98). Öğretme-öğrenme sürecindeki etkinlikler, öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirmeli, onları eleştirel, sorgulayıcı ve yaratıcı düşünmeye yöneltebilmelidir (Demirel, 1999, s.125). Bu da, öğretme-öğrenme sürecinin etkililiğinin artırılması bireyde öğrenmenin nasıl meydana geldiğinin anlaşılmasıyla olanaklı olacaktır.

Eğitim psikologları öğrenmenin değişik tanımlarını yapmışlardır. Bu kapsamda şu tanımlar sıralanabilir (Senemoğlu, 1997, s.94):

Öğrenme, doğuştan getirilen davranışları, eğilimleri, olgunlaşmayı ve yorgunluk, ilaç vb. etkilerle oluşan organizmanın geçici durumlarını kapsamayan, çevredeki etkileşimler yolu ile davranışların oluşması ya da değiştirilmesi sürecidir (Bower ve Hilgard, 1981).

[Öğrenme], bireyin kendisi, başkaları ve çevresi ile etkileşimleri sonucundaki yaşantıların bireyde oluşturduğu şeylerdir (Brubaker, 1982).

[Öğrenme], sadece büyüme sürecine atfedilmeyen, insanın eğilimlerinde ve yeterliklerinde belli bir zaman diliminde oluşan bir değişimdir (Gagne, 1983).

Bu tanımlardan da anlaşıldığı gibi, öğrenme, çevresiyle etkileşimi sonunda bireyin davranışlarında ortaya çıkan kalıcı davranış değişmesidir (Senemoğlu, 1997, s.13). Buna göre, öğrenmenin üç temel özelliği vardır. Bunlar, öğrenmenin sonunda mutlaka bir davranış değişikliğinin olması, öğrenmenin yaşantı ürünü olması ve öğrenmenin kalıcı izli olmasıdır. Öte yandan, öğrenmeyi etkileyen pek çok değişken vardır. Uluğ'un (2000, s.77) belirttiği gibi,

bireyin bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal açıdan öğrenmeye hazır bulunması, öğrenme amacı, bunun için güdülenmesi, öğrenilecek içeriğin birey için öğrenilebilir özellik taşıması, uygun öğrenme yöntem ve tekniklerinin seçilmesi gibi etmenler öğrenmenin etkililiği için gereklidir.

Bireylerin nasıl öğrendiklerini ve öğrenmenin oluşmasında hangi etkenlerin rol oynadığını açıklayan öğrenme kuramlarını içeren öğrenme yaklaşımları, genel olarak "davranışçı yaklaşım" ve "bilişsel yaklaşım" olarak sınıflandırılmaktadır. Davranışçı yaklaşım, öğrenmeyi doğrudan gözlenebilen uyarıcı ile davranış arasındaki ilişki kurma işi olarak açıklamaktadır. Bu kuramda davranışların öğrenilmesi önem taşır. Bilişsel yaklaşım ise, öğrenmenin içsel bir süreç olduğu ve doğrudan gözlenemeyeceği görüşünü benimser. Bu yaklaşımdaki kuramcılar daha çok, öğrenmenin doğrudan gözlenemeyen algı, bellek, duyuş, yaratıcılık, hatırlama gibi içsel süreçleri ile ilgilenirler.

Davranışçı yaklaşımla bilişsel yaklaşımın birbirinden ayrıldığı yönleri şunlardır (Özer, 2001):

- Davranışçı yaklaşıma göre öğrenilen şey davranıştır. Bilişsel yaklaşıma göre ise bilgi öğrenilir.

- Davranışçı yaklaşımda pekiştirme güçlendirici özellik taşıyor ve öğrenme için gereklidir. Bilişsel yaklaşımda ise pekiştirme davranışın doğruluğuyla ilgili dönüt sağlar ve öğrenmeden bağımsızdır.
- Her iki yaklaşımda da öğrenen bireylerin etkin olmaları gerekir.
- Davranışsal yaklaşımda sorun çözmede deneme-yanılma davranışı gösterilir. Bilişsel yaklaşımda ise sorun çözmede birey sorunu kavrayana dek düşünür.
- Davranışçı yaklaşımda öğrenme ile ilgili çalışmalar hayvanlarla ve laboratuvar ortamlarında yapılır. Bilişsel yaklaşımda ise insanlarla ve doğal çevrede yapılır.

Öğrenmeyi açıklayan her iki yaklaşım da birbirine zıt gibi görünmekle birlikte, öğrenmenin farklı boyutlarını açıkladıkları için birbirlerini tamamlayıcı nitelik taşımaktadırlar (Erden ve Akman, 1998, s. 131). Son yıllarda öğrenme ile ilgili yapılan bilimsel çalışmalar daha çok bilişsel yaklaşım üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bilişsel yaklaşıma göre öğrenmeyi en kapsamlı olarak açıklayan kuramların başında bilgi işleme kuramı gelmektedir.

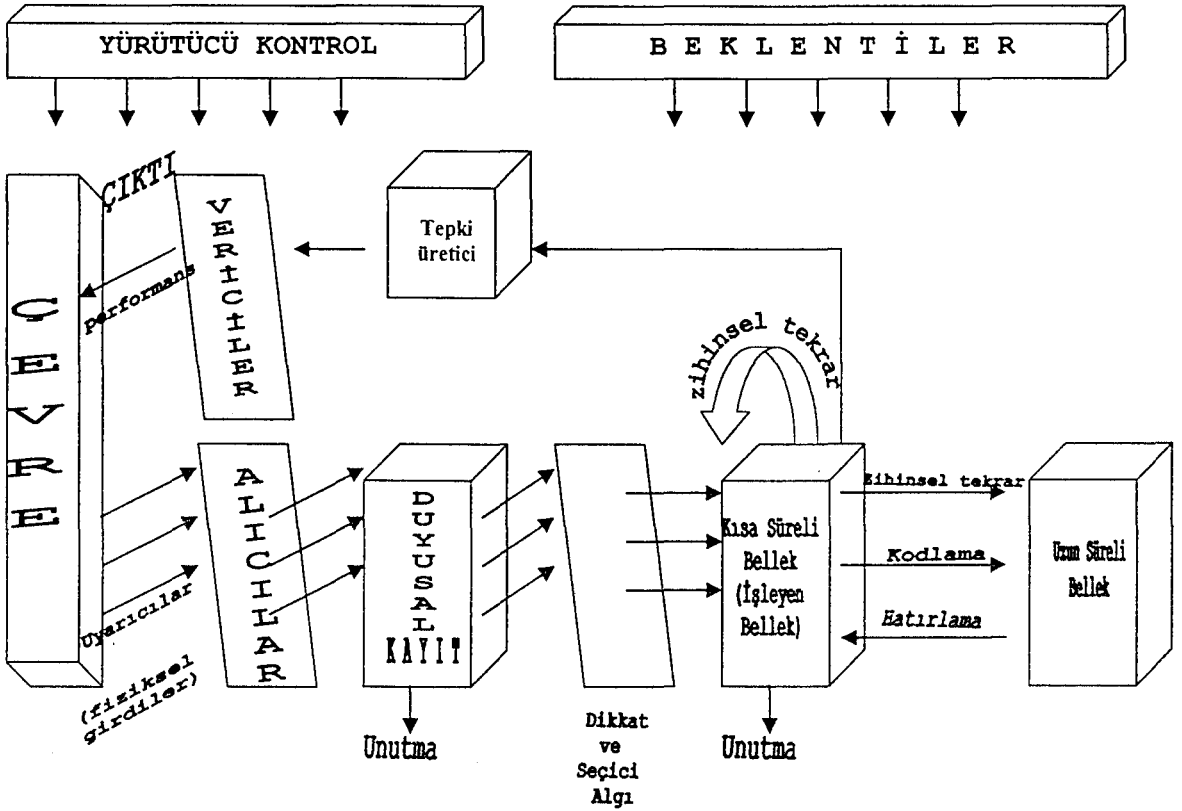
1.1. Bilgi İşleme Kuramı

Genel olarak bilişsel öğrenme yaklaşımında, özel olarak bilgi işleme kuramında temel öğrenme ögesi “bilgi”dir. Okul yaşamındaki öğrenmeler de bilişsel ağırlıklı öğrenmelerdir. Bilgi, öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek olarak tanımlanır (Türk Dil Kurumu, 1998, s.294). Buna dayalı olarak, bilgi işleme kuramında şu dört soru yanıtlanmaya çalışılır (Senemoğlu, 1997, s.270):

- Yeni bilgi dışarıdan nasıl alınmaktadır?
- Alınan yeni bilgi nasıl işlenmektedir?
- Bilgi uzun süreli olarak nasıl depolanmaktadır?
- Depolanan bilgi nasıl geriye getirilip hatırlanmaktadır?

Bilgi işleme kuramı, bireyin bilgiyi toplaması, örgütlemesi, depolaması ve hatırlaması aşamaları ile ilgilenir. Şekil 1’de görüldüğü gibi birey dışarıdaki uyarıcıları duyu organlarıyla alarak duyuşsal kayıt olarak adlandırılan belleğe kaydeder. Duyuşsal kayıta bilgi, çok küçük bir zaman dilimi içinde kalır, sonra unutulur. Duyuşsal kayıta çok sayıda uyarıcının gelmesine karşılık, bu uyarıcıların çok azı seçici algı süreci ile kısa

sürelî belleğe geçer. Kısa süreli belleğin kapasitesi ve bilgileri koruma süresi sınırlı olmakla birlikte, çok önemli işlevleri vardır. Burada yeni gelen bilgiler eski bilgiler ile karşılaştırılarak örgütlenir ve uzun süreli belleğe gönderilir. Uzun süreli bellek, bilgilerin depolanıp korunduğu bölümdür. Bu belleğin kapasitesi ve bilgileri koruma süresi sınırsızdır. Uzun süreli bellekte bilgiler genellikle şemalar ve önermeler biçiminde korunur. Bilgiler gerektiği zaman hatırlanarak davranışa dönüşür (Senemoğlu, 1997, s.270).

Şekil 1. Bilgi İşleme Modeli

Senemoğlu, 1997, s.271

Bilgi işleme modeli iki temel öğeye sahiptir. Bu temel öğeler bilgi depoları ve bilişsel süreçlerdir (Senemoğlu, 1997, s.270). Bilgi depoları, duyuşsal kayıt, kısa süreli bellek ve uzun süreli bellek ile açıklanmıştır. Duyuşsal kayıt, çevreden gelen uyarıcıların algılandığı ve bilgilerin kısa bir süre durduğu bilgi deposudur. Duyuşsal kayıt, duyuş organlarının ulaşabileceği sınırsız miktardaki bilgiyi alabilecek geniş bir kapasiteye sahiptir, ancak onları çok kısa bir süre için tutabilmektedir (Öztürk, 1995, s.22). Dikkat

ederek algılanan bilgilerin duyuşsal kayıttaki kalış süresi ise 1-2 saniyedir. Bu nedenle duyuşsal kayıt, anlık bellek olarak da adlandırılır (Erden ve Akman, 1998, s.153). Duyuşsal kayıttaki dikkat edilerek ve seçilerek algılanan bilgiler kısa süreli belleğe gönderilir.

Kısa süreli bellek, duyuşsal kayda gelen bilgilerin davranışa dönüşmesinin ya da uzun süreli belleğe kodlanmasının sağlandığı, üzerinde düşünölen bilginin geçici olarak tutulduğu bilgi deposudur. Bunların hiçbirini yapılmamıősa geçici bilgi unutulur. Kısa süreli belleğin kapasitesi çok dardır. Bellekte bilgilerin kalış süreleri yaklaşık olarak 20 saniyedir. Bellekteki bilgilerin kalma süresi zihinsel yinelemeyle uzatılabilir. Bilgilerin yineleme yapılarak uzun süreli belleğe kodlanarak gönderilmesi bu bellekte yapılmaktadır. Yinelenmeyen ve kodlanıp uzun süreli belleğe gönderilmeyen bilgiler kısa sürede unutulur (Senemoğlu, 1997, s.275). Yinelemeler yapılarak bilgilerin uzun süreli belleğe gönderilmesi iki biçimde olmaktadır. Bunlardan birincisi koruyucu yineleme, ikincisi de düzenleyici yinelemedir. Koruyucu yineleme, hem bilgilerin herhangi bir değişikliğe uğramadan aynen yinelenerek kısa süreli bellekte korunabilmesini, hem de uzun süreli belleğe işlenebilmesini sağlar. Düzenleyici yineleme yapılarak, yeni bilgiler önceki bilgilerle ilişkilendirilip anlamlı birimler durumuna getirilerek hem kısa süreli belleğin kapasitesi genişletilebilir, hem de bilgiler anlamlı kodlama yapılarak uzun süreli belleğe gönderilir (Erden ve Akman, 1998, s.157).

Uzun süreli bellek, bilgilerin sürekli olarak depolandığı yerdir. Kısa süreli bellekten yineleme ve kodlama yapılarak düzenli olarak gönderilen bilgiler uzun süreli bellekte kalır. Bu belleğin kapasitesi sınırsızdır (Senemoğlu, 1997, s.281). Bilgiler ne kadar iyi kodlanırsa, hatırlanmaları, tekrar kısa süreli belleğe çağrılmaları ve işlenmeleri o kadar hızlı olur. Uzun süreli bellekte bilgiler farklı biçimlerde depolanır. Başka bir deyişle, bilgiler türlerine göre anısal bellek, anlamsal bellek ve işlemsel bellek olarak adlandırılan bellek bölümlerinde saklanır. Anısal bellek, kişisel yaşantıların depolandığı yerdir. Burada kişinin kendisi ile ilgili önemli bilgiler yer almaktadır. İlkokula baőladığı gün, bir önceki yıl doğum gününde ne yaptığı bu bellekte saklanır. Anlamsal bellekte kavramlar, olgular ve kurallar depolanmaktadır. Burada öğrenilen bilgiler önerme ağları

ve şemalar biçiminde kayıtlıdır. Okulda derslerde öğrenilen bilgiler anlamsal bellekte depolanmaktadır. İşlemsel bellek, gerçekleştirilecek işin yapılması ile ilgili bilgilerin depolandığı yerdir. Bilgisayarla yazı yazma, voleybol oynama gibi becerilerle ilgili kurallar ve eylemler bu bellekte saklanır (Özer, 2001).

Bilgi işleme modelinde bilgi depolarından sonra ikinci temel öge bilişsel süreçlerdir. Bilişsel süreçler; dikkat, algı, yinleme, kodlama ve geri getirme olarak adlandırılmaktadır. Çevrede birçok uyarıcı vardır. Birey bu uyarıcılardan birine ya da birden çoğuna dikkat etmektedir. Öteki uyarıcılar gözardı edilir. Öğrenme dikkat etme süreci ile başlar (Senemoğlu, 1997, s.291). Dikkat edilen uyarıcılar duyuşsal bellekte işlenmeye hazır duruma gelmektedir. Algı, duyuşsal bilginin anlamlandırılması sürecidir. Uyarıcıları anlamlandırmada önceki bilgiler ve bu bilgileri kodlama yolları etkili olmaktadır. Yinleme, bilginin depolanması için önemli bir süreçtir. Kısa süreli bellekte bilgi en çok 20 saniye kalmaktadır. Yinleme bilginin kalış süresini uzatır ve bilgi yeterli derecede yinelenirse uzun süreli belleğe aktarılabilir. Kodlama, bilgileri uzun süreli belleğe aktarmak ve istenildiğinde bellekten bilgileri geri getirmede yararlanılmaktadır. Kodlamada bilgiler zihinde simgeler biçiminde oluşturulmaktadır. Geri getirme, bilginin uzun süreli bellekten kullanmak üzere aranıp bulunmasıdır. Bilginin uzun süreli belleğe yerleştirilmesi için yapılan kodlama ile bu bilgilerin geri getirilmesi arasında önemli bir ilişki vardır. Bilgi iyi kodlama yapılarak uzun süreli belleğe yerleştirilmişse bu bilginin hatırlanarak geri getirilmesi kısa zamanda olmaktadır (Özer, 2001).

1.2. Etkili Öğrenme

Öğrenme sürecinde bireylerin bilgileri edinip kullanabilmeleri, öğrenmelerini etkin ve üretken biçimde yaşam boyu sürdürebilmeleri, onların etkili öğrenen bireyler olmaları ile olanaklıdır. Etkili öğrenen bireyler, kendi öğrenmelerinde neyi, nasıl ve ne şekilde öğreneceklerini bilirler, okul yaşamlarında, iş yaşamlarında ve günlük yaşamlarında da bu süreci etkin olarak kullanırlar (Özer, 2003). Ancak, okullarda bunun gerçekleştirilmesi, büyük ölçüde öğrencilerin etkili öğrenme yeterliliğine sahip olmaları ile olanaklıdır (Özer, 2002).

Etkili öğrenme, öğrenen bireyin öğrenmede etkin olarak planlama, izleme ve yansıtma süreçlerini uygulamasıdır. Etkili öğrenmede öğrenci, etkin öğrenci olmak durumundadır. Etkin öğrenci değişimleri ve çeşitliliği yönetebilir, kendi öğrenmesini yönlendirme yeterliliğine sahip olur. Etkili öğrenme yöntemleri de etkin öğrenme, işbirliği yaparak öğrenme, öğrenme sorumluluğu edinme ile öğrenme ve öğrenmeyi öğrenme olmak üzere dört süreçten oluşur. (Watkins ve ötekiler, 2000, s.97).

Bu süreçlerden öğrenmeyi öğrenme, etkili öğrenmenin temelini oluşturur. Öğrenmeyi öğrenme, öğrencinin kendi öğrenme özelliklerini tanınması, öğrenmede yararlanılan stratejileri bilmesi, seçmesi ve kullanabilmesidir (Özer, 1998).

Etkili öğrenmede öğrenci, öğrenme sürecine öğrenme amacını belirlemekle başlar. Belirlediği amacına ulaşmak için uygun öğrenme stratejilerini seçer. Bu stratejiler yineleme, anlamlandırma, örgütleme, anlamayı izleme ve duyuşsal stratejilerdir. Belirlediği strateji veya stratejileri öğrenmesini kalıcı hale getirecek biçimde stratejiyi uygular. Belirlediği stratejinin öğrenmesini nasıl etkilediğini sorgular ve bu sorgulama sonucunda seçtiği strateji uygunsa devam eder. Uygun değilse belirlediği stratejiyi değiştirerek öğrenmesine uygun olan stratejiyi belirler ve uygular. Öğrenmesini değerlendirir, sonuçlarına göre daha sonraki öğrenmelerini yönlendirir (Özer, 2003).

Etkili öğrenmede öğrenme stratejileri öğrenmenin temel aracıdır. Bu stratejiler, bir yandan öğrencilerin daha iyi öğrenmelerini sağlarken, öte yandan da öğrencilerin çalışmaya ayırdıkları süreyi azaltmaktadır. Öğrenci öğrenme sürecini bilinçli olarak kullanıp, kendisini sürekli değerlendirerek öğrenmelerini kalıcı duruma getirebilmektedir.

1.3. Öğrenme Stratejileri

Strateji “önceden belirlenen bir amaca ulaşmak için tutulan yol” (Türk Dil Kurumu, 1998, s.2032) olarak tanımlanmaktadır. Eğitim alanında yapılan çalışmalarda öğrenme stratejileri çeşitli biçimlerde tanımlanmaktadır.

- Weinstein ve Mayer (1986) öğrenme stratejilerini, “öğrencinin öğrenme sırasında kullandığı ve öğrencinin kodlama sürecini etkileme amacıyla olan davranış ve düşünceler” olarak tanımlar (Açıkgöz, 2003, s.67).
- Arends (1997) öğrenme stratejilerini, “belleğe yerleştirme, geri getirme gibi bilişsel stratejileri ve bilişsel stratejileri yönlendirici, yürütücü biliş süreçlerini kapsayan ve öğrencinin öğrenmesini etkileyen öğrenci tarafından kullanılan davranış ve düşünme süreçleri” olarak tanımlar (Senemoğlu, 1997, s.560).
- Katims ve Harris (1997) öğrenme stratejilerini, “öğrencilerin bağımsız olarak kendi öğrenme etkinliklerini gerçekleştirmeye yardım eden teknik, ilke ve alışkanlıklar” olarak tanımlar (Demirel, 1999, s.128).

Bu tanımlara göre, öğrenme stratejileri öğrencinin kendi kendine öğrenmesinde yararlandığı öğrenmeyi kolaylaştırıcı davranışlar ve düşünceler olarak açıklanabilir. Bu stratejiler ana düşünceyi vurgulamak, satır altı çizmek gibi basit inceleme becerilerinden başlayarak, önceki bilgi birikimi ile yeni bilgiler arasında bağlantı kurmaya yarayan benzetmeleri kullanmaya kadar çeşitlilik göstermektedir (Weinstein ve ötekiler, 1990, s.687).

Öğrenme stratejileri, öğrencilerin kendilerine olan güvenlerini artırarak onların başarılı olmalarını sağlamaktadır. Öğrenme stratejileri, öğrencilerin öğrenmelerinin daha kalıcı olmasını sağlarken, öğrencilerin çalışmaya ayırdıkları sürenin de daha az olmasını sağlamaktadır.

Öğrenme stratejileri araştırmacılar tarafından farklı olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmalardan en çok kullanılanı Weinstein ve Mayer (1986) tarafından yapılan sınıflandırmadır. Bu sınıflandırmada öğrenme stratejileri sekiz grupta toplanmıştır. Bunlar, temel öğrenmeler için yineleme stratejileri, karmaşık öğrenmeler için yineleme stratejileri, temel öğrenmeler için anlamlandırma stratejileri, karmaşık öğrenmeler için anlamlandırma stratejileri, temel öğrenmeler için örgütleme stratejileri, karmaşık öğrenmeler için örgütleme stratejileri, anlamayı izleme stratejileri ve duyuşsal stratejilerdir (Özer, 2002). Bu çalışmada da öğrenme stratejileri yineleme stratejileri, anlamlandırma stratejileri, örgütleme stratejileri, anlamayı izleme stratejileri ve duyuşsal stratejiler olmak üzere beş başlık altında toplanarak açıklanmıştır.

1.3.1. Yineleme Stratejileri

Kısa süreli belleğin bilgileri depolaması yapılacak yinelemelerle sağlanmaktadır. Bu stratejiler, öğrencilerin bilgiyi seçmelerini ve edinmelerini sağlayan stratejilerdir. Öğrenilen bilgilerin aynen hatırlanması istendiğinde bu stratejiler etkili olmaktadır (Özer, 1998).

Yineleme stratejilerinin temel taktikleri metni sesli okuma, metni sessiz okuma, aynı sözcüklerle not alma ve satıraltı çizmedir. Örneğin, İç Anadolu Bölgesinde bulunan yeraltı kaynaklarını öğrenmek isteyen öğrenci, yeraltı kaynaklarının adlarını yineleyerek ezbere sayabilecek duruma gelir. İngilizce sözcüklerin söyleyişleri ya da yazılışları, bilgisayarda klasör oluşturma işlemi, tiyatrodaki oyununda söylenmesi gereken replik öğrenmelerinde yineleme stratejileri kullanılır (Özer, 1998). Satıraltı çizme öğrencilerin öğrenmesinde, metindeki anahtar sözcükler ve önemli bilgiler üzerinde dikkati sağlayarak metnin hızlı ve etkili olarak yinelenmesini sağlar. Var olan bilgi ile yeni bilgi arasında ilişki kurmayı sağlar. Yineleme stratejileri sesli ve sessiz okuma yaparak bir şiiri ezberlemek, sıralanmış bilgileri aynen okumak, kısa süreli hatırlamalarda ve bilgiyi olduğu gibi edinmede kullanılmaktadır.

1.3.2. Anlamlandırma Stratejileri

Anlamlandırma stratejileri, bilgiyi anlamlı bir bütün durumuna getirerek öğrenmeyi sağlamaktadır. Bu stratejilerle, öğrenciler yeni bilgiyi, önceki bilgilerle ilişkilendirerek onlara anlam kazandırarak öğrenmektedirler. Anlamlandırma stratejilerinin temel taktikleri zihinsel imge oluşturma, cümlede kullanma, başka sözcüklerle anlatma, özetleme, benzetim yaratma, soru sorma ve yanıtlama, üretici not alma ve ana fikrini çıkarmadır (Özer, 1998).

Zihinsel imge oluşturma, bireyin bir konu ve olay ile ilgili zihinsel resim oluşturmaktır. Görsel bir yapının zihinsel resmi çıkarılabileceği gibi işitsel bir yapının da resmi çıkarılabilir. Zihinsel imge olayları algılama konusunda yardımcıdır ve

algılama gücünü artırır. Görsel imgeler daha kolay oluşturulur. Buna göre, öğretim görselleşirse daha etkin olur (<http://e-psikoloji.port5.com/kodlama.htm>. 11.12.2003).

Cümlede kullanma, yabancı dildeki sözcükleri öğrenmede, konulardaki kavram ve olguların öğrenilmesinde yararlanılır. *Başka sözcüklerle anlatma*, öğrenilecek konunun öğrencinin kendi sözcükleri ile anlatmasıdır. *Benzetim yaratma*, bilgi olduğu gibi alınmaz, önceki öğrenmeler ile ilişki kurularak yeni anlamlar oluşturularak öğrenilir. *Soru sorma ve yanıtlama*, metinle ilgili öğrencinin kendisinin soru hazırlaması ve yanıtlamasıdır (Özer, 1998).

Özetleme hem anlamlandırma stratejilerinde hem de örgütleme stratejilerinde kullanılan bir tekniktir. Anlamak için okumaya, önemli bilgileri önemsizden ayırt etmeye, bilgileri kendi sözcükleri ile anlatmaya yardım etmektedir. Özetleme yapılırken geniş zaman kullanılır. Özetleme yapılacak metin dikkatli okunur. Metindeki önemli yerler işaretlenir ve kısaca not alınır. Metnin ana hatları ve metinde geçen önemli kavramlar belirlenir. Bazen bu kavramlar ve önemli bilgiler koyu, italik ve altı çizili yazılmış olabilir. Öğrenci kendi cümlelerini kullanarak özetleme yapmalıdır (Yıldırım ve ötekiler, 2000, s.69). Özet yapılırken, metinden alıntılar kullanılacaksa tırnak işareti içinde verilir. Yazım ve noktalama kurallarına uyulur. Özetleme tekniklerinin öğretildiği gruptaki öğrencilerin bilgilendirici bir metni çalışma için harcadıkları sürenin kısaldığı, özetleme düzeyi yüksek olan öğrencilerin metni anlama ve hatırlama düzeyinin de yükseldiği yapılan araştırmalarla saptanmıştır (Görgeç, 1997).

Not alma “okunulan, dinlenen, gözlenen ya da düşünülen bir konunun” ana noktalarıyla saptanarak kağıda aktarılmasıdır (Uluğ, 2000, s.56). Not alma, ders dinlemede güdülenmeyi sağlar. Konuyu okurken not alma bilgiyi işleme ve yorumlamada bireysel çalışmanın etkililiğini artırır. Bu nedenle hem derste, hem de bireysel çalışmalarda not almanın önemi büyüktür (Yıldırım ve ötekiler, 2000, s.98). Derste not alma ve alınan notları gözden geçirme ile başarı arasında önemli düzeyde bir ilişki vardır (Oğuz, 1999). Not almada, önemli noktalar not alınır ve anlatım not alan bireyin kendi cümlelerinden oluşur. Not almada kısaltma ve sembollerden de yararlanılır. Not almada uygun not alma tekniğinin seçilip kullanılması önem taşır. Ana

fikir tekniği, paragraf tekniği, aynen kaydetme tekniği, grafiksel not alma tekniği ve Cornell not alma tekniği başlıca not alma teknikleridir.

Ana fikir tekniği, alınan notların ana fikirlere göre düzenlenmesi ilkesine dayanır. Konunun önce ana fikirleri belirlenir ve kısa cümleler biçiminde yazılır. Daha sonra belirlenen ana fikirleri açıklayıcı bilgiler yazılır. Her ana fikirden sonra, öteki ana fikre geçmek için daha sonra yapılacak ekleme ve düzeltme için belli bir aralık bırakılır. *Paragraf tekniğinde*, alınacak notlar cümleler biçiminde ve özet olarak yazılır. Bu teknikte ana fikirlerin her birisi için bir paragraf yazılır. Daha çok evde konulara çalışırken kullanılabilir. *Aynen kaydetme tekniği*, bilgilerin aynen öğrenilmesi gerektiğinde kullanılır. Her ders için uygun olmayabilir. Biyoloji, tarih, kimya, matematik derslerinde değişmeyen yasalar, nedenler-sonuçlar ve formüller vardır. Bu nedenle bu derslerde aynen kaydetme tekniğinin kullanılması uygun olur. *Grafiksel not alma tekniği*, bilgiler aşamalı bir yapı gösteriyorsa bilgiler arasındaki ilişkilerin gösterilmesi için kullanılır. Bu tekniğin en önemli özelliği karmaşık bilgileri kısa ve bütüncül bir biçimde göstermesidir. *Cornell not alma tekniğine* göre, not alınacak sayfa yukarıdan aşağıya çizgiyle bölünür. Sayfanın sağ bölümü not alınırken, sol bölümü ise dersten sonra yapılacak düzenlemeler için kullanılır. Bu tekniğin en önemli özelliği, alınan notların sistematik olarak düzenlenmesi nedeniyle gerekli düzeltmelerin yapılmasına olanak vermesidir. Alınan notlarda derslerin ve konunun özelliği göz önünde bulundurularak, belirli aralıklarla gözden geçirerek bilgilerin kalıcı olması sağlanır (Yıldırım ve ötekiler, 2000, ss.99-106).

1.3.3. Örgütleme Stratejileri

Örgütleme stratejileri, öğrencilerin öğrenilecek bilgileri kendi ön bilgilerine uygun bir biçimde düzenleyip yapılandırarak öğrenmelerini sağlayan stratejilerdir. Öğrencilerin bu stratejiyi etkili bir biçimde kullanabilmesi için öğrenilecek konuyu önce gözden geçirmesi, önceden konuyla ilgili bilgisinin olup olmadığını belirlemesi ve kendi öğrenme durumuna göre de konuyu düzenlemesi gerekmektedir. Örgütleme stratejilerinin temel taktikleri, ana çizgilerini çıkarma, kümelendirme, çizelgeleştirme ve bilgi şemaları oluşturmadır (Özer, 1998).

Örgütlenme stratejilerini kullanan öğrenci, uzun bir konunun ana çizgilerini çıkarabilir, konu ile ilgili bilgileri kümelendirebilir, konuyu çizelge biçimine getirebilir veya bilgi şeması biçiminde gösterebilir.

Liste biçiminde verilen bilgiler yeniden düzenlenerek kolay öğrenilecek bir biçime dönüştürülebilir. Örneğin, Sakarya, Toros, Van, Fırat, Ağrı, Dicle, Ilgaz, Beyşehir, Sapanca sözcüklerinden oluşan listenin, öğrenciler tarafından Türkiye'nin ırmakları (Sakarya, Fırat, Dicle), dağları (Toros, Ağrı, Ilgaz), gölleri (Van, Beyşehir, Sapanca) biçiminde kümelendirilerek düzenlenebilir (Şimşek, 2000, s.125).

1.3.4. Anlamayı İzleme Stratejileri

Anlamayı izleme stratejileri, öğrencilerin kendi öğrenmelerini düzenlemelerine, yürütmelerine ve denetlemelerine yardımcı olmaktadır (Özer, 1998). Öğrenmenin nasıl öğrenilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Babadoğan, 1996, s.36). Başka bir deyişle, anlamayı izleme bireyin kendi biliş yapısı ve öğrenme özelliklerinin farkında olmasıdır (Senemoğlu, 1997, s.339). Anlamayı izleme stratejilerinin temel taktikleri, sorunları belirleme ve tanımlama, dikkati toplama ve tepkileri yönlendirme, kendini pekiştirme ve değerlendirme, hatalarını düzeltme ve çözüm üretmedir.

Bir öğrencinin bir konuyu öğrenirken amacının ne olduğunun, öğreneceği konu ile ilgili neleri bildiğinin, ne kadar zamanda öğrenebileceğinin, öğrenmek için nasıl bir plan yapması gerektiğinin, yaptığı plandaki aksaklıkları gidermek için ne yapması gerektiğinin, yapılan çalışma sonunda elde edilen ürünün beklentilerine uygun olup olmadığının, uygun değilse planlarını nasıl değiştireceğinin, uygun ise yapılan çalışmayı daha etkili biçime getirmek için neler yapabileceğinin farkında olması, anlamayı izleme stratejilerini kullandığının göstergesidir (Senemoğlu, 1997, s.340).

Anlamayı izleme stratejilerini kullanan bir öğrenci, örneğin, etkili dinleme becerisine sahip olmak için dinleme konusunda isteğe sahip olur, etkin dinlemede bulunur, sözel olmayan mesajları dikkate almaz, önemli bilgiye işaret eden ipuçlarına dikkat eder, not alır, ön hazırlık yapar (Yıldırım ve ötekiler, 2000, s.92). İncelediği bir konunun anlaşılıp

anlaşılmadığını kontrol etmek amacı ile kendisine sorular sorup yanıtlar ve yanıtlayamadığı sorularla ilgili yerleri öğrenmek üzere farklı stratejileri dener. Böylelikle öğrenci, hem öğrendiği konuyu hem de kullandığı öğrenme stratejilerinin etkililiği konusunda bilgi sahibi olabilir.

1.3.5. Duyuşsal Stratejiler

Duyuşsal stratejiler, öğrenmede güdüsel ve duygusal engelleri kaldırmaya yardım eden stratejilerdir. Öğrencilerin konuya olan ilgisi, öğretmene karşı tutumu öğrenmelerini etkilemektedir. Duyuşsal stratejiler, öğrencinin öğrenme sırasında dikkatini toplaması, kaygıyı azaltması, zamanını etkili kullanması, tutumlarını kontrol altına alması ve öğrenmeye güdülenmesi için kullanılan stratejilerdir (Özer, 1998).

Dikkat, “duygularla düşünceyi bir şey üzerinde toplama, uyanıklık” (Türk Dil Kurumu, 1998, s.584) olarak tanımlanmaktadır. Öğrenme süreci dikkat etme ile başlar. Bireyin dışarıdan gelen uyarıcılardan hangileri üzerinde odaklanacağını dikkat belirler. Bu durum dikkatin, bireyin duyduğu gereksinimler açısından yönlendirilen ve yapılandırılan bir süreç olduğunu göstermektedir (Aydın, 2001, s.140).

Kaygı, “güçlü bir istek ya da dürtünün amacına ulaşamayacak gibi gözüktüğü durumlarda beliren tedirgin edici bir duygu” (Enç, 1980, s.106) olarak belirtilmiştir. Derslerde ve sınavlarda başarılı olamama durumu kaygının belirtisidir. Bir öğrenci, kaygıdan düzenli çalışarak, başarı elde ederek ve kendine güven duyarak uzaklaşabilir (Özer, 1998).

Tutum, öğrenme ile kazanılan, davranışlara yön veren, karar verme sürecinde yanlılığa neden olan bir olgudur. Tutumlar günlük yaşantıda önemli bir yere sahiptir (Ülgen, 1997, s.88). Okul öğrenmelerinde, öğrenci derse ve öğretmenine karşı olumlu tutum geliştirdi ise ona doğru yaklaşır ve dersle ilgili çalışmalarını yerine getirir. Öğrenci derse ve öğretmenine karşı olumsuz tutum geliştirdi ise ondan uzaklaşır ve dersle ilgili yapılması gerekli çalışmaları yapmaz. Bu durum öğrencilerin öğrenmelerini ve buna bağlı olarak başarılarını etkilemektedir.

Güdülenme, bireyin gereksinimlerini karşılamak için belli bir amaç doğrultusunda davranışlar üretmesi, amacına ulaşmak için çaba göstermesidir (Ülgen, 1997, s.62). Öğrenmeye karşı istek ve olumlu tutum, öğrencilerin güdülenmesini etkileyen değişkenlerin başında gelir (Yıldırım ve ötekiler, 2000, s.209). Öğrenme güdüsü yüksek olan öğrenciler, bilgi edinmeye ve kendilerini yetiştirmeye değer verirler ve bunlardan zevk alırlar (Açıkgöz, 2003, s.207). Öğrencilerin kütüphanede sessiz bir yer bulup çalışma masalarını düzenleyerek çalışmalarını, çalıştıkları konu üzerinde dikkatlerini toplamaları ve gelecek ile ilgili amaçlarını düşünüp ona göre güdülenmeleri duyuşsal stratejilere örnek olarak gösterilebilir .

1.4. Sorun

Bireyler, çok hızlı bir gelişim gösteren bilim ve teknolojiadaki gelişmelere uyum sağlayabilmek için kendilerini daha iyiye götürecek bazı becerilere sahip olmak zorundadırlar. Buna göre, lise öğrencilerinin gelişen ve değişen çağa kendilerini hazırlayabilmeleri için öğrenmelerini en üst düzeyde sağlamaları gerekmektedir. Bu da ancak öğrenme stratejilerini etkili bir biçimde kullanmaları ile sağlanabilmektedir. Öğrenme stratejileri bilgileri anlamlandırmada, kolaylıkla hatırlamada ve öğrenmelerini daha kalıcı olmasını sağlamada yararlanan stratejilerdir. Lise öğrencilerinin öğrenme stratejilerini kullanmaları onların okul yaşamlarında, iş yaşamlarında ve günlük yaşamlarında başarılı olmalarını sağlar.

Öğrencilerin okul yaşamlarındaki akademik başarılarının çeşitli değişkenlere göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılan bilimsel araştırmaların sonuçları incelendiğinde. öğrencilerin akademik başarılarında temel belirleyici nedenin öğrenme stratejilerine önemli düzeyde gereksinimlerinin olduğu ortaya çıkmıştır (Özer, 2002; Talu, 1997; Somuncuoğlu, 1996; Öztürk, 1995; Özer, 1993; Küçükahmet, 1987).

Türkiye`de liselerin eğitim programlarında öğrenme stratejilerinin öğretime çok az ve düzensiz biçimde yer verildiği gözlenmiştir (Özer, 2002). Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre de öğrenmenin oluşmasında öğrenme stratejileri belirleyici bir öneme

sahiptir. Bu araştırma ile lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.5. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, lisede öğrenim gören öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemektir.

Bu genel amaç doğrultusunda araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Lise öğrencileri hangi öğrenme stratejilerini kullanmaktadırlar?
2. Lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejileri, onların
 - a) cinsiyetlerine,
 - b) öğrenim gördükleri okullara,
 - c) öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine ve
 - d) başarı düzeylerine
 göre değişmekte midir?
3. Lise öğrencileri öğrenme stratejilerini hangi kaynaklardan öğrenmektedirler?

1.6. Önem

Bu araştırma ile, lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek amaçlanmıştır.

Araştırma sonunda öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejileri ile onları etkileyen değişkenler belirlenerek araştırma sonuçlarının Milli Eğitim Bakanlığına program geliştirme çalışmalarında yol göstermesi umulmaktadır.

Öte yandan, yapılan araştırmalarda öğrencilerin öğrenme stratejilerini öğrenmede ve kullanmada öğretmenin etkili olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmada elde edilen verilerin

öğretmenlere öğrenme stratejilerini öğrencilerine öğretmede temel alabilecekleri ve yararlanabilecekleri bir kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

1.7. Sayıtlar

Araştırmanın dayandırıldığı temel sayıtlar şunlardır:

- Lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek, onların öğrenmelerini daha etkili kılmada önemli bir hareket noktasını oluşturmaktadır.
- Araştırmaya katılan lise öğrencileri bilgi toplama aracı olarak geliştirilen “*Öğrenme Stratejilerini Belirleme Ölçeği*”ne verdikleri yanıtlar, onların öğrenme stratejilerini kullanma durumlarını yansıtmaktadır.

1.8. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

- Araştırma, 2002-2003 öğretim yılında Eskişehir il merkezine bağlı otuz yedi lise ve bu liselerde öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır.
- Araştırma, hazırlanan öğrenme stratejilerini belirleme ölçeğine verilen yanıtlarla sınırlıdır.

1.9. Tanımlar

Araştırmada kullanılan kavramlar ve bu kavramların anlamları şöyledir:

Bilişbilgisi: Bireyin öğrenme sırasında gerçekleştirdiği bilişsel süreçlerin farkında olması ve öğrenmeyi yönlendirmesi (Erden ve Akman, 1998).

Öğrenme stratejisi: Öğrencinin kendi kendine öğrenmesini sağlayan tekniklerin her biri (Özer, 1998).

Öğrenme stili: Bireyin öğrenme koşulları ve sürecindeki tercihleri (Ülgen, 1997, s.38).

Bilişsel süreçler: Bilginin alınmasını ve bir bilgi deposundan diğerine aktarılmasını sağlayan bilişsel etkinlikler (Senemoğlu, 1997, s.291).

Etkili öğrenme: Bireyin öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşıdığı, öğrenmeleri ile ilgili karar alma ve özdüzenleme yapmasını sağlayıcı öğrenme süreci (Açıkgöz, 2003, s.17).

Öğrenmeyi öğrenme: Bireyin kendi öğrenme özelliklerini tanıması, öğrenmede yararlanılan stratejileri bilmesi, seçmesi ve kullanabilmesi (Özer, 1998).

Yineleme stratejisi: Bireyin yeni gelen bilgileri yineleyerek kısa süreli bellekte tutmasını ya da uzun süreli bellekte kodlanmasını sağlayan öğrenme stratejisi (Erden ve Akman, 1998, s.162).

Anlamlandırma stratejisi: Bireyin yeni gelen bilgileri geçmiş yaşantılarında kazandıkları bilgilerle ilişkilendirmelerini sağlayan öğrenme stratejisi (Erden ve Akman, 1998, s.162).

Örgütlenme stratejisi: Bireyin yeni bilgileri, ön bilgilerini kullanarak kendisi için daha anlamlı olacak biçimde yeniden düzenlemesini sağlayan öğrenme stratejisi (Demirel, 1999, s.130).

Anlamayı izleme stratejisi: Bireyin bir öğretim etkinliğinde amaçlar koyması, bu amaçlara ulaşılma derecesini saptaması ve amaçlara ulaşmada kullanabilecek stratejileri belirlemelerini sağlayan öğrenme stratejisi (Açıkgöz, 2003, s.74).

Duyuşsal strateji: Bireyin dikkatini toplama, güdülenme, olumlu tutma sahip olma ve zamanı etkili kullanmalarını sağlayan öğrenme stratejisi (Açıkgöz, 2003, s.75).

İkinci Bölüm

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, öğrenme stratejileri ile ilgili yapılan başlıca araştırmalara ve bunların sonuçlarına yer verilmiştir.

Uluğ'un (1981) "Verimli Çalışma Alışkanlıkları Kazandırma Konusunda Yapılan Rehberliğin Okul Başarısına Etkisi" adlı araştırmasında, okulda rehberlik saatlerinde öğrencilerin verimli çalışma alışkanlıklarının geliştirilip geliştirilemeyeceği, buna göre de okuldaki başarı düzeylerinin değiştirilip değiştirilemeyeceği belirlenmeye çalışılmıştır. Deneysel nitelikli araştırma, 1980-1981 öğretim yılı içinde Ankara Yenimahalle'de bulunan Yunus Emre Ortaokulu üçüncü sınıf öğrencilerinden bir grup üzerinde yapılmıştır. Araştırma için kontrol gruplu ön test-son test modeli seçilmiştir. Ön test ve son test olarak araştırmacı tarafından hazırlanan "Çalışma Alışkanlıkları Envanteri" kullanılmıştır. Araştırmada, öğrencilere rehberlik saatlerinde; planlı çalışma, okuma, not tutma, yazılı kaynaklardan yararlanma, ödev, tekrar, sınavlara hazırlanma, dikkat, öğrenilenleri hatırlama ve problem çözme konularında bilgiler verilmiştir. Kontrol grubuna ise herhangi bir bilgi verilmemiştir. Uygulama sonunda, çalışma alışkanlıkları konusunda yapılan rehberliğin öğrencilerin çalışma alışkanlıklarını geliştirdiği, buna dayalı olarak da okul başarılarını önemli düzeyde artırdığı belirlenmiştir.

Küçükahmet'in (1987) "Öğrencilerin Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları" adlı araştırmasında üniversite öğrencilerinin çalışma alışkanlıklarını ve tutumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla araştırmada Brown-Holzman'ın "Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumlar Envanteri"ni uygulamıştır. Araştırma sonunda üniversite öğrencilerinin çalışma oryantasyonlarının düşük olduğu, öğrencilerin çalışma alışkanlıkları ile çalışma tutumları arasında yüksek düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Can'ın (1992) "Akademik Başarısızlık ve Önlenmesi" adlı araştırmasında düşük başarılı üniversite öğrencilerinin çalışma alışkanlıklarının iyileştirilmesinde, sınav kaygılarının düşürülmesinde ve buna bağlı olarak da akademik başarı düzeylerinin yükseltilmesinde grupla psikolojik danışma ve çalışma alışkanlıkları eğitiminin etkili olup olmadığı belirlenmek istenmiştir. Deneysel olarak yapılan araştırmada oluşturulan psikolojik danışma grubuna yapılandırılmış danışma yaklaşımı, çalışma alışkanlıkları eğitimi grubuna çalışma alışkanlık ve becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikler yaptırılmıştır. Kontrol grubuna ise herhangi bir yardımda bulunulmamıştır. Araştırmada "Çalışma Alışkanlıkları Envanteri" ile "Sınav Kaygısı Ölçeği" veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Yapılan etkinlikler sonunda, psikolojik danışma grubu ile çalışma alışkanlıkları eğitimi grubunun çalışma alışkanlık ve tutumlarında anlamlı düzeyde bir artış gözlenirken, kontrol grubunun çalışma alışkanlık ve tutumlarında değişiklik olmamıştır. Psikolojik danışma grubu, çalışma alışkanlıkları eğitimi grubu ve kontrol grubunun sınav kaygısı düzeylerinde anlamlı bir değişme gözlenmemiştir. Buna karşılık, çalışma alışkanlıkları eğitimi grubunun akademik başarı düzeyinin öteki iki grubun başarı düzeylerine oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Özer'in (1993) "Öğretmen Adaylarının Etkili Öğrenme ve Ders Çalışmadaki Yeterliliği" adlı araştırmasında öğretmen adaylarının etkili öğrenme ve ders çalışma davranışlarına yeterli düzeyde sahip olup olmadıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde eğitim gören Almanca, Fransızca, İngilizce, İşitme Engelliler ve Zihin Engelliler Öğretmenliği programındaki birinci ve dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Araştırmada Weinstein'in (1987) geliştirdiği, Köymen'in (1989) Türkçe'ye çevirisi ile geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapıldığı "Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejileri Envanteri" adlı araç uygulanmıştır. Araştırma sonunda öğretmen adaylarının etkili öğrenme ve ders çalışma davranışlarına orta düzeyde sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca, cinsiyetlerine göre kız öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarından etkili öğrenme ve ders çalışma yeterliliklerine daha yüksek düzeyde sahip oldukları, etkili öğrenme ve ders çalışma davranışlarındaki yeterlilik düzeylerinin bitirdikleri ortaöğretim kurumlarına ve izledikleri öğretmen eğitimi programlarına göre değişmediği, eğitim fakültesinde

uygulanan öğretmen eğitimi programlarının, öğretmen adaylarının etkili öğrenme ve ders çalışma davranışlarının gelişmesine belirgin bir etkide bulunmadığı belirlenmiştir.

Dilek'in (1993) "Askeri Lise Öğrencilerinin Ortaokul ve Lisedeki Ders Çalışma Alışkanlıkları ve Akademik Başarılarının Karşılaştırılması" adlı araştırmasında askeri lise öğrencilerinin ders çalışma alışkanlıklarını belirleyerek başarılarını bunlarla ilişkilendirmek amaçlanmıştır. Araştırma, Kuleli Askeri Lisesindeki 365 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin ders çalışma alışkanlıkları araştırmacı tarafından hazırlanan "Ders Çalışma Alışkanlıkları Anketi" ile belirlenmiştir. Araştırmanın sonunda, öğrencilerin ortaokuldaki ders çalışma alışkanlıklarını ve başarı düzeylerini lisede de devam ettirdikleri gözlenmiştir. Bunun yanı sıra, ders çalışma alışkanlıklarından zamanı planlamak ve iyi kullanmak, etkili çalışma ve derslere etkin katılım alanlarında öğrencilere eğitici çalışmaların yapılması gerektiği belirlenmiştir.

Öztürk'ün (1995) "Genel Öğrenme Stratejilerinin Öğrenciler Tarafından Kullanılma Durumları" adlı araştırmasında, üniversite öğrencilerinin öğrenme stratejilerini ne ölçüde kullandıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Gazi Üniversitesine bağlı eğitim fakültelerinde öğrenim gören 326 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen "Genel Öğrenme Stratejileri Değerlendirme Ölçeği" ile "Anket Formu" kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin yarısından biraz çoğunun öğrenme stratejilerini oldukça sık kullandıkları belirlenmiştir. İlkokul, ortaokul ve lise öğretmenlerinin tekrar ve duyuşsal stratejileri sık kullandıkları, öteki stratejiler üzerinde durmamalarından dolayı öğrencileri bu konuda olumsuz yönde etkiledikleri belirlenmiştir.

Somuncuoğlu (1996) "Öğrencilerin Kullandıkları Öğrenme Stratejileri ile Çeşitli Değişkenler ve Başarı Algıları Arasındaki İlişkiler" adlı araştırmasında yüzeysel bilişsel, anlamlı bilişsel ve biliş yönlendirici stratejilerin kullanımı ile çeşitli değişkenler arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Bu değişkenler öğrencilerin cinsiyeti, bölümü, sınıfı, not ortalaması, anne ve babaların eğitim düzeyi, mezun oldukları lisenin türü, çalışma planı yapıp yapmadıkları, sınavlara nasıl hazırlandıkları, çalışmanın başarıyı ne ölçüde etkilediği konusundaki düşünceleri, Eğitim Psikolojisi

dersindeki öteki öğrencilere göre kendilerini ne derecede başarılı buldukları, derse devamları, derse karşı ilgileri, derse verilen önem ve dersin öğretmenine karşı algıları olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini Orta Doğu Teknik Üniversitesinde Eğitim Psikolojisi dersini alan 189 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen “Başarı Algısı ve Öğrenme Stratejileri Algısı Anketi” kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda, yüzeysel bilişsel stratejilerin incelenen değişkenlerden bağımsız olarak tüm öğrenciler tarafından kullanıldığı, ancak, anlamlı bilişsel ve biliş yönlendirici stratejilerin kullanımının bu değişkenlere göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Görge'nin (1997) “Özetleme ve Bilgi Haritası Oluşturma Öğretiminin Bilgilendirici Bir Metni Öğrenme ve Hatırlama Düzeyine Etkisi” adlı araştırmasında, özetleme ve bilgi haritası oluşturma tekniklerinin öğretiminin öğrencilerin verilen bilgilendirici bir metni öğrenme ve hatırlama düzeyleri ile metni çalışma için harcadıkları süreye olan etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada, kontrol gruplu ön test – son test deney deseni kullanılmıştır. Araştırma, 1996-1997 öğretim yılında Ankara il merkezinde Başkent Lisesinin 103 birinci sınıf öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Verileri toplamak amacı ile “Okuduğunu Anlama Testi” ve “Öğrenme Düzeyi Testi” kullanılmıştır. Araştırmada, özetleme ve bilgi haritası oluşturma tekniklerinin öğretildiği gruptaki öğrencilerin bilgilendirici bir metni çalışma için harcadıkları sürenin kısaldığı, özetleme düzeyi yüksek olan öğrencilerin metni anlama ve hatırlama düzeyinin de yükseldiği saptanmıştır. Ayrıca, bilgi haritası oluşturma beceri düzeyi yüksek olan öğrencilerin metni anlama ve hatırlama düzeylerinin de yüksek olduğu görülmüştür.

Talu'nun (1997) “Ankara Özel Tevfik Fikret Lisesi 10. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme Stratejilerinin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisi” adlı araştırmasında, lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek ve akademik başarılarında kullandıkları stratejilerin etkili olup olmadığını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırma 1996-1997 öğretim yılında Ankara Özel Tevfik Fikret Lisesi'ne devam eden 10. sınıf öğrencilerinden 88'i ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilen “Öğrenme Stratejisi Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonunda öğrencilerin öğrenme stratejilerinden anlamlandırma stratejisini %52, tekrar

stratejisini %41, örgütlenme stratejisini de %7 oranlarında kullanmakta oldukları, akademik başarılarının da kullandıkları stratejiye göre değiştiği belirlenmiştir.

Yüksel'in (1997) "Ders Çalışma Tekniklerinin Öğrenci Başarısına Etkisi" adlı araştırmasında, öğrencilerin Türkçe dersi başarıları ile kullandıkları ders çalışma teknikleri arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma Bolu il merkezindeki ilköğretim okullarının 7. sınıfında öğrenim gören 316 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan "Ders Çalışma Teknikleri Anketi" ile "Sınıf içi Etkinliklere Katılma Anketi" kullanılmıştır. Araştırma sonunda dinleme, okuma, yazma, not alma ve anlatma tekniğini kullanan öğrencilerin başarılı olduğu; soru-cevap tekniğinin başarıya bir etkisi olmadığı belirlenmiştir. Okuma tekniğini kullanan kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha başarılı oldukları gözlenirken, öteki tekniklerde cinsiyetin başarıyı etkilemediği görülmüştür. Ayrıca, sınıf içi etkinliklere katılımın başarıya etkisi olmadığı belirlenmiştir.

Sünbül (1998), "Öğrenme Stratejilerinin Öğrenci Erişi ve Tutumlarına Etkisi" adlı araştırmasında, farklı öğrenme stratejilerini kullanan öğrencilerin erişimi, tutum, okuduğunu anlama ve öğrenilenlerin kalıcılığını etkileme derecelerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesindeki 1.sınıf öğrencileri üzerinde deneysel olarak yapılmıştır. Araştırmada, araştırmacı tarafından hazırlanan "Erişi Testi", "Okuduğunu Anlama Testi" ve "Öğrenme-Çalışma Stratejilerine Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrenme performansını en yüksek düzeyde etkileyen stratejinin anlamlandırma-örgütlenme stratejisi, en etkisiz stratejinin ise tekrar stratejisi olduğu belirlenmiştir. Öğrenme stratejilerine yönelik tutumları geliştirmede ise örgütlenme stratejisinin etkili olduğu görülmüştür.

Atılğan'ın (1998) "Üniversite Öğrencilerinin Ders Çalışma Alışkanlıkları İle Akademik Başarılarının Karşılaştırılması" adlı araştırmasında Gaziantep Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin ders çalışma alışkanlıkları ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada Brown-Holzman'ın geliştirdiği "Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları Envanteri"nden yararlanılarak araştırmacı tarafından

hazırlanmış olan “Ders Çalışma Alışkanlıklarını Belirleme Anketi” kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, ders çalışmaya başlama ve sürdürmede, bilinçli çalışma ve derse katılım alışkanlığında, not tutmada ve kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanmada başarılı ve başarısız öğrenciler arasında anlamlı farklar olduğu saptanmıştır.

Çiftçi (1998), “Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme Stratejilerinin Matematik Dersindeki Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisi” adlı araştırmasında, öğrencilerin matematik dersini çalışırken hangi öğrenme stratejilerini kullandıklarını ve matematik dersi başarılarının bu stratejilere göre değişip değişmediğini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırma verileri “Matematik Başarı Testi” ve araştırmacı tarafından geliştirilen “Matematikte Kullanılan Öğrenme Stratejileri Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Araştırma, 1997-1998 öğretim yılında TED Ankara Koleji Özel Lisesine devam eden lise 1. sınıf öğrencilerinden 179’u ile yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, lise öğrencileri matematik dersini çalışırken tekrarlama ve yürütücü biliş stratejilerini kullanmaktadırlar. Öğrencilerin kullandıkları stratejilere göre akademik başarılarını açıklama dereceleri tekrarlama ve anlamlandırma stratejilerinde anlamlı bulunmuştur. Kız öğrencilerin matematik dersindeki başarıları kullandıkları tekrarlama ve anlamlandırma stratejilerine göre anlamlı bulunurken, erkek öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejileri matematik dersindeki başarılarını açıklamamıştır.

Oğuz’un (1999) “Derste Not Almanın Öğrenme ve Hatırlama Düzeyine Etkisi” adlı araştırmasında, derste not almanın ve alınan notları gözden geçirmenin üniversite öğrencilerinin öğrenme ve hatırlama düzeylerini ne ölçüde etkilediğini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma, Dumlupınar Üniversitesinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesindeki İşletmecilik Bilgisine Giriş dersini alan 183 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Deneysel nitelikli araştırmada öğrencilerin etkili not almalarını sağlamak amacıyla “Not Alma Eğitim Programı” uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, not alma eğitiminden geçen öğrencilerle not alma eğitimi almadan dersi izleyen öğrencilerin öğrenme düzeyleri arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

Sağlam'ın (1999) “Uzaktan Eğitim Yoluyla Öğrenim Gören Sınıf Öğretmenlerinin Etkili Ders Çalışma ve Öğrenme Stratejilerini Uygulama Düzeyleri” adlı araştırmasında uzaktan eğitim yoluyla öğrenim gören öğretmenlerin ders çalışırken etkili ders çalışma ve öğrenme stratejilerini yeterli düzeyde kullanıp kullanmadıklarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programındaki 2504 öğretmen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada araştırmacı tarafından hazırlanan “Uzaktan Öğretim Öğrencilerinin Ders Çalışırken Etkili Ders Çalışma ve Öğrenme Stratejilerini Uygulama Düzeylerini Belirleme Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin etkili ders çalışma ve öğrenme stratejilerinin uygulama düzeylerinin yüksek olduğu, öğretmenlerin başarı düzeylerinin, etkili ders çalışma ve öğrenme stratejilerini uygulama düzeyine göre değiştiği, öğretmenlerin etkili ders çalışma ve öğrenme stratejilerini uygulama düzeylerinin genel olarak daha önce bir uzaktan eğitim programından geçmiş olma durumlarına göre belirgin bir değişiklik göstermediği belirlenmiştir.

Özer'in (2002) “İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarının Eğitim Programlarında Öğrenme Stratejileri” adlı araştırmasında ilköğretim okulları ile liselerin eğitim programlarında öğrenme stratejilerinin öğretimine etkili biçimde yer verilip verilmediği belirlenmek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Eskişehir il merkezindeki ilköğretim okullarında ve liselerde görev yapan 349 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmada araştırmacı tarafından hazırlanan anket kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrenme stratejilerinin ders dışında kurs, seminer ya da toplantı gibi etkinliklerle öğrencilere öğretimine okulların büyük bir bölümünde “az” yer verildiği, küçük bir bölümünde ise “hiç” yer verilmediği belirlenmiştir.

Üçüncü Bölüm

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, araştırma evreni ve örnekleme, araştırmada kullanılan bilgi toplama aracı ile aracın uygulanması ve elde edilen verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırmada, tarama niteliğinde bir model kullanılmıştır. Bu model çerçevesinde, lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejileri “Öğrenme Stratejilerini Belirleme Ölçeği” ile elde edilen bilgiler çözümlenerek betimlenmeye çalışılmıştır.

3.2. Evren

Araştırmanın genel evrenini Milli Eğitim Bakanlığına bağlı liselerde öğrenim gören tüm öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma evrenini ise, 2002-2003 öğretim yılında Eskişehir il merkezindeki 36 ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 27130 öğrenci oluşturmaktadır.

3.3. Örneklem

Çalışma evreninin büyüklüğü ve araştırma için gerekli verilerin toplanma gücü nedeniyle araştırmada, seçilen evrenden örneklem alma yoluna gidilmiştir. Örneklemin belirlenmesinde “oranlı küme örnekleme yaklaşımı”ndan (Karasar, 1998, s.115) yararlanılmıştır. Buna göre, yapılan çalışma sonunda Eskişehir ilindeki 10 lisede öğrenim gören 748 öğrenci araştırmanın örnekleme olarak belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma evreni ve örnekleme ilişkin veriler Çizelge 1’de verilmiştir.

Çizelge 1
Araştırmanın Çalışma Evreni ile Örneklemi

Kümelere	Okul Sayısı	Okullardaki Öğrenci Sayısı	Örneklem İçin Seçilen Okul Sayısı	Örneklem İçin Seçilen Okullardaki Öğrenci Sayısı	Örnekleme Alınan Öğrenci Sayısı
Genel Lise	17	12585	5	3800	380
Anadolu Lisesi - Fen Lisesi	6	3130	1	950	95
Meslek Lisesi	13	11415	4	2730	273
Toplam	36	27130	10	7480	748

Çizelge 1’de görüldüğü gibi, araştırmanın çalışma evreninin üç alt evrenindeki 36 ortaöğretim okulundan 5’i genel lise, 1’i Anadolu lisesi - fen lisesi ve 4’ü meslek lisesi olmak üzere 10’u örneklem için seçilen okullar olarak belirlenmiştir. Bu 10 okuldaki toplam 7480 öğrencinin 748’i araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Örneklem için seçilen okulların belirlenmesinde öncelikle Eskişehir il merkezinde bulunan ortaöğretim okullarının bir listesi oluşturulmuştur. Listede yer alan 36 okul program türlerine göre genel lise, Anadolu lisesi - fen lisesi ve meslek lisesi olarak üç alt evrene ayrılmıştır. Her bir alt evrendeki okul sayılarına bakıldığında, genel lisenin 17, Anadolu lisesi - fen lisesinin 6, meslek lisesinin 13 olduğu görülmüştür. Bu okullarda bulunan öğrenci sayıları ise genel lisede 12585, Anadolu - fen lisesinde 3130 ve meslek lisesinde 11415 olmak üzere toplam 27130 olarak belirlenmiştir. Bu okulların dağılımı Ek 1’de verilmiştir.

Bu alt evrenlerdeki okullardan dördündeki öğrenci sayısının -yeni açılmış olmaları ve yalnızca birinci sınıflarında öğrencilerinin bulunması nedenleriyle- çok düşük olduğu belirlenmiştir. Buna göre bu dört okul listeden çıkarılmıştır. Daha önce bilgi toplama araçlarının öndeneme uygulamasına alınan her bir alt evrenden birer tane olmak üzere toplam üç okul da listeden çıkarılmıştır. Böylece listede 29 okul kalmıştır. Daha sonrada öğrenci sayıları göz önünde bulundurularak her bir alt evrendeki okul sayılarına göre oranlı küme yaklaşımı ile okulların 1/3’nün örneklem için seçilmesine karar verilmiştir. Örneklem için seçilecek okulların adlarının belirlenmesi amacıyla da “yansız diziden

eşit aralıklarla seçme yaklaşımı” (Karasar, 1998, s. 129) kullanılmıştır. Bu amaçla öncelikle her bir alt evrendeki okulların adları sıralanmış ve örneklem için seçilecek okul sayılarına göre bu alt evrenlerde yansız bir başlangıç noktası belirlenmiştir. Daha sonra, her bir alt evrenden sistematik bir biçimde örnekleme alınacak okullar belirlenmiştir. Buna göre, 13 genel liseden 5’i, 4 Anadolu - fen lisesinden 1’i ve 12 meslek lisesinden 4’ü olmak üzere toplam 10 okul örneklem için seçilmiştir. Bu okullardaki öğrenci sayıları ise, 5 genel lisede 3800, 1 Anadolu lisesinde 950 ve 4 meslek lisesinde 2730’dur. 10 okuldaki toplam öğrenci sayısı 7480’dir.

Örnekleme için seçilen okullardaki 7480 olan öğrenci sayısının yüksek olmasından dolayı, araştırmada uygulama kolaylığının sağlanması için belirlenen okullardaki öğrencilerin %10’unun örnekleme alınmasına karar verilmiştir. Buna göre örneklemedeki öğrenci sayıları, genel liselerde 380, Anadolu lisesinde 95 ve meslek lisesinde 273’tür. Sonuç olarak, 10 öğretim kurumundaki toplam 748 öğrenci araştırmanın örneklemini olarak belirlenmiştir.

Örneklemin belirlenmesi sırasında, seçilen okullarda öğrencilerin hangi sınıf düzeyinde temsil edileceğinin belirlenmesinde okuldaki toplam öğrenci sayısı göz önüne alınmıştır. Okulda örnekleme alınan öğrenci sayısı lise 1, lise 2 ve lise 3 düzeyini temsil edecek şekilde üçe bölünmüştür. Ayrıca belirlenen bu sınıf düzeylerinde değişik alan ya da bölümlerde okuyan öğrencilerin olmasına da özen gösterilmiştir.

Araştırmanın örneklemini ile ilgili sayısal veriler Çizelge 2’de gösterilmiştir.

Çizelge 2
Araştırmanın Örneklemini

Kümeler	Örnekleme Seçilen	Araştırmaya Katılan	Değerlendirme Dışı Bırakılan	Değerlendirmeye Alınan
Genel Lise	380	380	10	370
Anadolu Lisesi	95	95	29	66
Meslek Lisesi	273	273	9	264
Toplam	748	748	48	700

Çizelge 2’de görüldüğü gibi, araştırmanın örneklemini 748 öğrenci oluşturmuştur. Bu örnekleme seçilen 748 öğrenci araştırmanın “Öğrenme Stratejilerini Belirleme Ölçeği”ni yanıtlarak araştırmaya katılmıştır. Yapılan inceleme sonunda öğrencilerden 48’inin “Öğrenme Stratejilerini Belirleme Ölçeği”ni tam ve gerektiği biçimde yanıtlamadıkları ortaya çıkmıştır. Böylece, örneklemdaki 748 öğrenciden 700’ünün yanıtladığı ölçek değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırmaya katılan 700 öğrencinin kişisel özellikleriyle ilgili bilgiler Çizelge 3’te verilmiştir.

Çizelge 3
Örneklemdaki Öğrencilerin Kişisel Özellikleri
(N = 700)

Özellikler	Sayı (S)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kız	356	50.8
Erkek	344	49.2
Öğrenim Görülen Okul		
Genel Lise	370	52.8
Anadolu Lisesi	66	9.4
Meslek lisesi	264	37.8
Sınıf Düzeyi		
1. Sınıf	258	36.8
2. Sınıf	224	32.0
3. Sınıf	218	31.2

Çizelge 3’te görüldüğü gibi, araştırmanın örneklemini oluşturan lise öğrencilerinin %50.8’i kız, %49.2’si erkek öğrencilerdir. Öte yandan, araştırmaya katılan lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre %52.8’inin genel liseye, %37.8’inin meslek lisesine ve %9.4’ünün de Anadolu lisesine devam ettikleri görülmektedir. Öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre de, öğrencilerin %36.8’i birinci sınıf, %32’si ikinci sınıf, %31.2’si de üçüncü sınıf öğrencisidir.

3.4. Verilerin Toplanması

Liselerde öğrenim gören öğrencilerin öğrenme stratejilerine sahip olma düzeylerini belirleme ilgili veriler, araştırmacı ile Meral Güven tarafından özel olarak geliştirilmiş “Öğrenme Stratejilerini Belirleme Ölçeği” ile toplanmıştır (Ek 2).

Ölçeğin geliştirilmesinde, ilk olarak, araştırmanın amaçları doğrultusunda toplanması gereken bilgiler, kaynak taraması ve bu konuda daha önce yapılmış çalışmaların incelenmesi sonucunda belirlenmiştir. Öğrenme stratejileri ile ilgili olarak Weinstein ve Mayer (1986) tarafından yapılmış olan sınıflandırmadan yararlanılmıştır. Buna göre, öğrenme stratejileri beş grupta toplanmıştır: Yineleme stratejileri, anlamlandırma stratejileri, örgütleme stratejileri, anlamayı izleme stratejileri ve duyuşsal stratejiler. Daha sonra, belirlenen bu strateji gruplarına giren stratejiler, önerme biçiminde yazılmıştır.

Önerme biçiminde yazılan çok sayıdaki maddeler yeniden gözden geçirilerek benzer olanlar çıkarılmış ve maddeler taslak olarak ortaya konmuştur. Böylece taslak ölçek, yineleme stratejileri ile ilgili 9’u olumlu 2’si olumsuz toplam 11 madde, anlamlandırma stratejileri ile ilgili 16’sı olumlu 5’i olumsuz toplam 21 madde, örgütleme stratejileri ile ilgili 8’i olumlu 2’si olumsuz toplam 10 madde, anlamayı izleme stratejileri ile ilgili 10’u olumlu 3’ü olumsuz toplam 13 madde ve duyuşsal stratejiler ile ilgili 7’si olumlu 9’u olumsuz toplam 16 madde olmak üzere 51’i olumlu 21’i olumsuz olan toplam 72 maddeden oluşmuştur. Daha sonra, taslak ölçeğe likert türü araç yapısı verilmiş, maddeler “bana tamamen uygun”, “bana oldukça uygun”, “bana biraz uygun”, “bana pek uygun değil” ve “bana hiç uygun değil” biçiminde derecelendirilmiştir.

Ölçeğin geçerliğini belirlemek amacıyla kapsam geçerliği sınaması yapılmıştır. Hazırlanan taslak ölçek, kapsam geçerliği çalışması için Anadolu Üniversitesi’nde ve Ankara Üniversitesi’nde eğitim programları ve öğretimi alanında çalışan 9 öğretim üyesinin incelemesine sunulmuştur. İnceleme sonunda taslak ölçek uzman öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda değişikliğe ve düzeltmeye uğratılmıştır. Düzeltilmiş

biçimiyle taslak ölçeğin ölçme amacına uygun olduğu ve ölçmek istenilen alanı temsil ettiği kabul edilmiştir.

Taslak ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla da iç tutarlık sınaması yapılmıştır. Bu amaçla ölçeğin Cronbach alpha katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla, araştırmanın çalışma evreninden her bir alt evrene giren bir okulun öğrencilerine deneme olarak ölçek uygulanmıştır. Uygulama, Eskişehir ilinde bulunan bir genel lise, bir meslek lisesi ve bir Anadolu lisesi olmak üzere toplam üç lisede öğrenim gören toplam 345 öğrenciye yapılmıştır. Ölçeğin uygulanması okullarda 4 -7 Kasım 2002 günleri arasında araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Güvenirliği belirlemek amacıyla yapılan uygulamada elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Taslak ölçeğin iç tutarlık sınamasında Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Ancak, güvenilirliğin hesaplanmasında izlenen bir yol olan soru - bütün korelasyonlarına (Özdamar, 1997, s. 500) bakıldığında, kimi korelasyon katsayılarının negatif bir değere sahip olduğu görülmüştür. Ölçeğin toplanabilirlik özelliğinin bozulmasından ötürü bu soruların ölçekten çıkarılması uygun görülmüş ve birbirine yakın olan ve negatif bir korelasyona sahip olan sorular araçtan çıkarılmıştır. Bundan sonra, ölçeğin bütünü ve altbölümlerinin alpha katsayıları yeniden hesaplanmıştır. Hesaplama sonunda ölçeğin bütününe Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı .90 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin alt ölçeklerinin güvenilirlik katsayıları ise Çizelge 4’te verilmiştir.

Çizelge 4

Öğrenme Stratejileri Ölçeğinin Alt Ölçeklerinin Güvenirlik Katsayıları

Öğrenme Stratejileri	Güvenirlik Katsayısı
Yineleme Stratejileri	.61
Anlamlandırma Stratejileri	.74
Örgütlenme Stratejileri	.64
Anlamayı İzleme Stratejileri	.73
Duyuşsal Stratejiler	.64

Çizelge 4'te görüldüğü gibi, ölçeğin yineleme stratejileri alt ölçeği .61 güvenirlik katsayısına, anlamlandırma stratejileri alt ölçeği .74 güvenirlik katsayısına, örgütlenme stratejileri alt ölçeği .64 güvenirlik katsayısına, anlamayı izleme stratejileri alt ölçeği .73 güvenirlik katsayısına ve duyuşsal stratejiler alt ölçeği ise .64 güvenirlik katsayısına sahiptir.

Yapılan bu çalışmaların sonucunda son biçimi verilen bilgi toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, öğrencilerin kişisel özellikleri ile ilgili 6 soruya yer verilmiştir. İkinci bölümde, öğrenme stratejileri ile ilgili 39 önermeye yer verilmiştir. Buna göre, ölçekte yer alan maddelerden 1.,10., 13., 20., 27. ve 36. maddeler yineleme stratejileri; 2., 4., 9., 11., 15., 19., 24., 26., 28., 31. ve 35. maddeler anlamlandırma stratejileri; 3., 6., 12., 18., 23., 32. ve 39. maddeler örgütlenme stratejileri; 7., 14., 17., 21., 22., 25., 29., 33. ve 37. maddeler anlamayı izleme stratejileri ve 5., 8., 16., 30., 34.ve 38. maddeler ise duyuşsal stratejiler ile ilgilidir. Sonuç olarak, bilgi toplama aracında toplam 45 soruya yer verilmiştir.

Araştırmanın bilgi toplama aracının örneklemdaki öğrencilerin bulunduğu liselerde uygulanabilmesi için Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izin alınmıştır. Daha sonra, okullara gidilerek okul müdürleri ile görüşülmüştür. Yapılan görüşme sonunda bilgi toplama aracını uygulamak için uygun zaman dilimleri belirlenmiştir. Buna göre, bilgi toplama aracının uygulanması, 02.01.2003 - 15.01.2003 tarihleri arasında, belirlenen zamanlarda okullarda araştırmacı tarafından yapılmıştır. Böylece, örneklemdaki öğrencilerden gerekli bilgilerin toplanması sağlanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Bilgi toplama aracı ile toplanan verilerin çözümlemesine geçmeden önce araştırmaya katılan lise öğrencileri tarafından doldurulan formlar tek tek incelenmiş, yanlış ve eksik doldurulan formlar değerlendirme dışı bırakılmıştır (bkz. Çizelge 1). Gerektiği biçimde doldurulan formlar ise numaralandırılarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve çözümlenmiştir.

Ayrıca, “Öğrenme Stratejilerini Belirleme Ölçeği”ne ilişkin verileri bilgisayara girerken ölçekte olumlu olarak düzenlenmiş 38 maddenin her biri için “bana tamamen uygun” seçeneğine 5, “bana oldukça uygun” seçeneğine 4, “bana biraz uygun” seçeneğine 3, “bana pek uygun değil” seçeneğine 2, “bana hiç uygun değil” seçeneğine 1 puan verilmiş; bunların dışında kalan 1 olumsuz madde (34) için tersi bir puanlama yapılmıştır.

Lise öğrencilerinin bilgi toplama aracına verdikleri yanıtlar, araştırmanın amacına yönelik soruların yanıtlanmasına uygun biçimde çözümlenmiştir. Bunun için, öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerinin belirlenmesinde “aritmetik ortalama ve standart sapma”dan, yine öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerinin çeşitli özelliklerine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla ikili küme karşılaştırmalarında “t testi”nden, ikiden çok küme karşılaştırmalarında ise “tek yönlü varyans çözümlemesi testi”nden yararlanılmıştır. Karşılaştırmalardaki farklılığın kaynağının bulunması amacıyla “Tukey HSD testi” kullanılmıştır. Araştırmada yapılan istatistiksel çözümlemelerde anlamlılık düzeyi .05 olarak benimsenmiştir.

Araştırmada kullanılan “Öğrenme Stratejilerini Belirleme Ölçeği”nin kişisel bilgiler bölümünde lise öğrencilerinin başarı düzeylerinin belirlenmesi amacıyla öğrencilerin başarı ortalamaları ile ilgili elde edilmiş olan bilgiler bir sınıflama yapılarak kullanılmıştır. Lise öğrencilerinin başarı ortalamalarına göre 2.00 ile 2.99 arasındaki ortalamalar “orta”, 3.00 ile 3.99 arasındaki ortalamalar “iyi” ve 4.00 ile 5.00 arasındaki ortalamalar “çok iyi” olarak belirlenmiştir.

Araştırma verilerinin istatistiksel çözümlenmeleri bilgisayarda SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılarak yapılmıştır.

Dördüncü Bölüm

BULGULAR VE YORUMLARI

Lise öğrencilerinin hangi öğrenme stratejilerini kullandıklarının belirlenmesinin amaçlandığı araştırmanın bu bölümünde, araştırma sorununun çözümü için toplanan verilerin çeşitli istatistiksel teknikler kullanılarak çözümlenmesi ile elde edilen bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

Bulgular ve yorumların ele alınışında araştırmanın amacında yanıtı aranan soruların sırası göz önünde bulundurulmuştur. Buna göre, önce lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejileri belirlenmiş, ardından farklı değişkenlere göre öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerinin farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Daha sonra da, öğrencilerin öğrenme stratejilerini hangi kaynaklardan öğrendikleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

4.1. Lise Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme Stratejileri

Bu çalışmada yanıtı aranan ilk soru, liselerde öğrenim gören öğrencilerin öğrenme stratejilerinden hangilerini kullandıklarıdır.

Bu soruyu yanıtlamak için, öncelikle lise öğrencilerinin “Öğrenme Stratejilerini Belirleme Ölçeği”nde yer verilen öğrenme stratejileri ile ilgili alt ölçeklerden elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Bu hesaplamalar sonucunda elde edilen değerler Çizelge 5’te verilmiştir.

Çizelge 5
Lise Öğrencilerinin Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları
(N=700)

Ölçek	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	(\bar{X})	(SS)
Yineleme Stratejileri	23.6	3.88
Anlamlandırma Stratejileri	41.4	5.87
Örgütlenme Stratejileri	22.6	4.91
Anlamayı İzleme Stratejileri	35.5	4.75
Duyuşsal Stratejiler	24.5	3.44

Çizelge 5'teki değerlere göre, lise öğrencileri yineleme stratejileri alt ölçeğinden 23.6, anlamlandırma stratejileri alt ölçeğinden 41.4, örgütlenme stratejileri alt ölçeğinden 22.6, anlamayı izleme stratejileri alt ölçeğinden 35.5, duyuşsal stratejiler alt ölçeğinden de 24.5 puan ortalaması elde etmişlerdir. Buna göre, lise öğrencilerinin en çok anlamlandırma ve anlamayı izleme stratejilerini kullandıkları, bunları duyuşsal stratejiler ile yineleme stratejilerinin izlediği, en az da örgütlenme stratejilerini kullandıkları söylenebilir.

Araştırmanın bu bulgusu. Talu'nun (1997) araştırmasında lise öğrencilerinin en çok anlamlandırma stratejilerini, daha az oranlarda da yineleme ve örgütlenme stratejilerini kullandıkları bulgusuyla tutarlılık göstermektedir. Ayrıca, Çiftçi'nin (1998) araştırmasında da, öğrencilerin matematik dersini çalışırken oldukça yüksek düzeyde anlamayı izleme stratejilerini kullandıkları bulgusu, bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Bunların yanı sıra, Öztürk'ün (1995) ve Somuncuoğlu'nun (1996) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmalarda da bu araştırmanın bulgularına benzer bulgular elde edilmiştir.

4.2. Çeşitli Değişkenlere Göre Lise Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme Stratejileri

Araştırmanın amacına yönelik yanıtı aranan ikinci soru, liselerde öğrenim gören öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerinin cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri

okullara, öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine ve başarı düzeylerine göre değişip değişmediğidir.

Araştırmanın bu sorusunun yanıtlanması amacıyla, lise öğrencilerinin her bir değişkene göre “Öğrenme Stratejilerini Belirleme Ölçeği”nin öğrenme stratejileriyle ilgili alt ölçeklerinden elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları ile standart sapmaları hesaplanmış, daha sonra da puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlılığını sınamak için ikili küme karşılaştırmalarında bağımsız gruplararası t testi uygulanmış, ikiden çok küme karşılaştırmalarında ise tek yönlü varyans çözümlemesi yapılmıştır. Ayrıca, karşılaştırmalardaki farklılığın kaynağını bulmak için Tukey HSD testi kullanılmıştır.

4.2.1. Cinsiyet ve Öğrenme Stratejileri

Araştırmanın amacına dönük ikinci sorusunda, ilk olarak, lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin cinsiyetlerine göre değişip değişmediğine bakılmıştır. Bununla ilgili olarak kız ve erkek öğrencilerin öğrenme stratejileri ile ilgili alt ölçeklerden elde ettikleri puanların çözümlemesi yapılmıştır. Çözümleme sonunda Çizelge 6’daki değerler bulunmuştur.

Çizelge 6

Lise Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları

Ölçek	Cinsiyet	Denek	Aritmetik	Standart
		Sayısı	Ortalama	Sapma
		(N)	(\bar{X})	(SS)
Yineleme Stratejileri	Kız	356	24.37	3.60
	Erkek	344	22.88	4.01
Anlamlandırma Stratejileri	Kız	356	42.55	5.50
	Erkek	344	40.29	6.02
Örgütlenme Stratejileri	Kız	356	23.27	4.94
	Erkek	344	21.99	4.80
Anlamayı İzleme Stratejileri	Kız	356	36.17	4.52
	Erkek	344	34.92	4.91
Duyuşsal Stratejiler	Kız	356	25.07	3.32
	Erkek	344	24.07	3.50

Çizelge 6’da görüldüğü gibi, kız öğrenciler yineleme stratejileri alt ölçeğinden 24.37 puan ortalaması, anlamlandırma stratejileri alt ölçeğinden 42.55 puan ortalaması, örgütlenme stratejileri alt ölçeğinden 23.27 puan ortalaması, anlamayı izleme stratejileri alt ölçeğinden 36.17 puan ortalaması, duyuşsal stratejiler alt ölçeğinden de 25.07 puan ortalaması elde etmişlerdir. Erkek öğrenciler ise, yineleme stratejileri alt ölçeğinden 22.88 puan ortalaması, anlamlandırma stratejileri alt ölçeğinden 40.29 puan ortalaması, örgütlenme stratejileri alt ölçeğinden 21.99 puan ortalaması, anlamayı izleme stratejileri alt ölçeğinden 34.92 puan ortalaması, duyuşsal stratejiler alt ölçeğinden de 24.07 puan ortalaması elde etmişlerdir. Buna göre, kız öğrencilerin öğrenme stratejileriyle ilgili alt ölçeklerin tümünde erkeklere göre farklı ve daha yüksek puan ortalamaları elde ettikleri görülmektedir.

Kız ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi yapılmıştır. Çözümleme sonunda elde edilen değerler Çizelge 7’de verilmiştir.

Çizelge 7
Lise Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre
Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları Arasındaki Farklar

Ölçek	Cinsiyet	Denek	Aritmetik	Standart	“t”	Serbestlik	Anlamlılık
		Sayısı	Ortalama	Sapma	Değeri	Derecesi	Düzeyi
		(N)	(\bar{X})	(SS)	(t)	(Sd)	(P)
Yineleme Stratejileri	Kız	356	24.37	3.60	5.19	698	p<0.05
	Erkek	344	22.88	4.01			
Anlamlandırma Stratejileri	Kız	356	42.55	5.50	5.17	698	p<0.05
	Erkek	344	40.29	6.02			
Örgütlenme Stratejileri	Kız	356	23.27	4.94	3.47	698	p<0.05
	Erkek	344	21.99	4.80			
Anlamayı İzleme Stratejileri	Kız	356	36.17	4.52	3.51	698	p<0.05
	Erkek	344	34.92	4.91			
Duyuşsal Stratejiler	Kız	356	25.07	3.32	3.88	698	p<0.05
	Erkek	344	24.07	3.50			

Çizelge 7’deki değerlere göre, bütün alt ölçeklerde kız öğrencilerle erkek öğrencilerin elde ettikleri puan ortalamaları arasındaki farkların .05 düzeyinde anlamlı olduğu

bulunmuştur. Bu sonuca dayalı olarak, lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin cinsiyetlerine göre değiştiği söylenebilir.

Araştırmanın bu bulgusu, Çiftçi'nin (1998) lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında elde ettiği yineleme ve anlamlandırma stratejilerini kullanmada öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılıklar olduğu bulgusu ile benzerlik taşımaktadır.

Bu araştırmadaki kullanılan öğrenme stratejilerinin cinsiyete göre değiştiği bulgusu, Özer (1993), Yüksel (1997) ve Somuncuoğlu'nun (1996) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmalarında elde ettikleri bulgularla da tutarlılık göstermektedir.

4.2.2. Öğrenim Görülen Okul Türü ve Öğrenme Stratejileri

Araştırma sorununa ilişkin ikinci soruda, ikinci olarak, lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin öğrenim gördükleri okul türlerine göre değişiklik gösterip göstermediğine bakılmıştır. Bu amaçla lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri okullara göre oluşturdukları grupların öğrenme stratejileriyle ilgili alt ölçeklerden elde ettikleri puanların çözümlemesi yapılmıştır. Çözümleme sonunda elde edilen değerler Çizelge 8'de verilmiştir.

Çizelge 8'deki değerlere göre, değişik türdeki liselerde öğrenim gören öğrencilerin öğrenme stratejileriyle ilgili alt ölçeklerden aldıkları puan ortalamalarının farklı olduğu görülmektedir. Alt ölçeklerin dördünde genel liselerde öğrenim gören öğrenciler, birinde de meslek liselerinde öğrenim gören öğrenciler öteki öğrencilerden daha yüksek puan ortalamaları elde etmişlerdir. Genel liselerde öğrenim gören öğrencilerin ötekilerden daha yüksek puan ortalaması elde ettikleri ölçekler, anlamlandırma stratejileri (41.87), örgütlenme stratejileri (23.31), anlamayı izleme stratejileri (36.21) ve duyuşsal stratejiler (24.74) alt ölçekleridir. Meslek liselerinde öğrenim gören öğrenciler de, yineleme stratejileri alt ölçeğinde öteki liselerde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek puan ortalaması elde etmişlerdir. Bunlara karşılık, Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrenciler bütün alt ölçeklerde (yineleme stratejilerinde 20.43, anlamlandırma

stratejilerinde 38.86, örgütlenme stratejilerinde 21.42, anlamayı izleme stratejilerinde 34.06 ve duyuşsal stratejilerde 23.75) düşük puan ortalamaları elde etmişlerdir.

Çizelge 8
Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türlerine Göre
Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları

Ölçek	Öğrenim Görülen Okul Türü	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama (\bar{X})	Standart Sapma (SS)
Yineleme Stratejileri	Genel Lise	370	23.93	3.91
	Anadolu Lisesi	66	20.43	3.76
	Meslek Lisesi	264	24.04	3.49
Anlamlandırma Stratejileri	Genel Lise	370	41.87	5.68
	Anadolu Lisesi	66	38.86	6.16
	Meslek Lisesi	264	41.47	5.91
Örgütlenme Stratejileri	Genel Lise	370	23.31	4.90
	Anadolu Lisesi	66	21.42	5.30
	Meslek Lisesi	264	22.02	4.71
Anlamayı İzleme Stratejileri	Genel Lise	370	36.21	4.48
	Anadolu Lisesi	66	34.06	5.08
	Meslek Lisesi	264	35.02	4.90
Duyuşsal Stratejiler	Genel Lise	370	24.74	3.40
	Anadolu Lisesi	66	23.75	3.36
	Meslek Lisesi	264	24.55	3.50

Lise öğrencilerinin öğrenme stratejileriyle ilgili her bir alt ölçekten elde ettikleri puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını sınamak için tek yönlü varyans çözümlemesi yapılmıştır. Çözümleme sonunda elde edilen değerler Çizelge 9'da verilmiştir.

Çizelge 9

Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türlerine Göre
Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları Arasındaki Farklar

Ölçek	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri (F)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Yineleme Stratejileri	Gruplararası	750.317	2	375.159	26.736	p<0.05
	Grupiçi	9780.110	697	14.032		
	Toplam	10530.427	699			
Anlamlandırma Stratejileri	Gruplararası	509.551	2	254.775	7.527	p<0.05
	Grupiçi	23591.163	697	33.847		
	Toplam	24100.714	699			
Örgütlenme Stratejileri	Gruplararası	365.931	2	182.966	7.713	p<0.05
	Grupiçi	16533.617	697	23.721		
	Toplam	16899.549	699			
Anlamayı İzleme Stratejileri	Gruplararası	385.218	2	192.609	8.697	p<0.05
	Grupiçi	15436.889	697	22.148		
	Toplam	15822.107	699			
Duyuşsal Stratejiler	Gruplararası	55.301	2	27.651	2.337	p>0.05
	Grupiçi	8244.893	697	11.829		
	Toplam	8300.194	699			

Çizelge 9'da görüldüğü gibi, değişik türdeki liselerde öğrenim gören öğrencilerin yineleme stratejileri, anlamlandırma stratejileri, örgütlenme stratejileri ve anlamayı izleme stratejileri alt ölçeklerinden elde ettikleri puan ortalamaları arasındaki farkların .05 düzeyinde anlamlı olduğu bulunmuştur. Buna karşılık, lise öğrencilerinin duyuşsal stratejiler alt ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamalarına bakıldığında bunlar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Buna göre, yine de lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin öğrenim gördükleri okul türlerine göre değişiklik gösterdiği söylenebilir.

Öte yandan, değişik türdeki liselerde öğrenim gören öğrencilerin yineleme stratejileri, anlamlandırma stratejileri, örgütlenme stratejileri ve anlamayı izleme stratejileri alt ölçeklerinden elde ettikleri puan ortalamaları arasında görülen anlamlı farklılıkların hangi gruplararası farklılıktan kaynaklandığını belirlemek üzere Tukey HSD testi yapılmıştır. Yapılan Tukey HSD testi sonuçları Çizelge 10'daki gibi bulunmuştur.

Çizelge 10
Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türlerine Göre
Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları Arasındaki Farkların Kaynakları

Ölçek	Öğrenim Görülen Okul Türü	Genel Lise	Anadolu Lisesi - Fen Lisesi	Meslek Lisesi
Yineleme Stratejileri	Genel Lise	-	3.49*	-.11
	Anadolu Lisesi	-3.49*	-	-3.60*
	Meslek Lisesi	.11	3.60*	-
Anlamlandırma Stratejileri	Genel Lise	-	3.01*	.40
	Anadolu Lisesi	-3.01*	-	-2.61*
	Meslek Lisesi	-.40	2.61*	-
Örgütlenme Stratejileri	Genel Lise	-	1.89*	1.29*
	Anadolu Lisesi	-1.89*	-	-.60
	Meslek Lisesi	-1.29*	.60	-
Anlamayı İzleme Stratejileri	Genel Lise	-	2.16*	1.20*
	Anadolu Lisesi	-2.16*	-	-.96
	Meslek Lisesi	-1.20*	.96	-

Çizelge 10'daki değerlere göre, yineleme stratejileri ve anlamlandırma stratejileri alt ölçeklerindeki puan ortalamaları arasındaki farkların genel liselerde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamaları ile Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamaları arasında, yine, meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamaları ile Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamaları arasında olduğu görülmektedir. Bu fark, genel lisede ve meslek lisesinde öğrenim gören öğrenciler lehine çıkmıştır. Bu da genel lisede ve meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin yineleme stratejileri ile anlamlandırma stratejilerini Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerden daha çok kullandıklarını göstermektedir.

Öte yandan, örgütlenme stratejileri ve anlamayı izleme stratejileri alt ölçeklerindeki puan ortalamaları arasındaki farkın, genel lisede öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamaları ile Anadolu lisesi ve meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamaları arasında olduğu görülmektedir. Bu fark, her iki alt ölçekte de genel lisede öğrenim gören öğrenciler lehine çıkmıştır. Buna göre, genel lisede öğrenim gören

öğrencilerin, örgütlenme ve anlamayı izleme stratejilerini Anadolu lisesinde ve meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerden daha çok kullandıkları söylenebilir.

4.2.3. Öğrenim Görülen Sınıf ve Öğrenme Stratejileri

Araştırmanın sorununa ilişkin ikinci soruda, üçüncü olarak, lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin öğrenim gördükleri sınıflara göre değişiklik gösterip göstermediğine bakılmıştır. Bu amaçla lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıflara göre oluşturdukları grupların, öğrenme stratejileri ile ilgili alt ölçeklerden elde ettikleri puanların çözümlenmesi yapılmıştır. Çözümleme sonunda elde edilen değerler Çizelge 11’de verilmiştir.

Çizelge 11
Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre
Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları

Ölçek	Öğrenim Görülen Sınıf	Denek Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
		(N)	(\bar{X})	(SS)
Yineleme Stratejileri	1. Sınıf	258	24.27	3.90
	2. Sınıf	224	23.58	3.68
	3. Sınıf	218	22.96	3.93
Anlamlandırma Stratejileri	1. Sınıf	258	41.61	5.98
	2. Sınıf	224	41.82	5.79
	3. Sınıf	218	40.84	5.80
Örgütlenme Stratejileri	1. Sınıf	258	23.18	4.75
	2. Sınıf	224	22.92	4.95
	3. Sınıf	218	21.72	4.95
Anlamayı İzleme Stratejileri	1. Sınıf	258	35.71	4.78
	2. Sınıf	224	35.74	4.66
	3. Sınıf	218	35.20	4.82
Duyuşsal Stratejiler	1. Sınıf	258	24.59	3.45
	2. Sınıf	224	24.53	3.58
	3. Sınıf	218	24.62	3.29

Çizelge 11’deki değerlere göre, liselerde öğrenim gören öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre öğrenme stratejileriyle ilgili alt ölçeklerden elde ettikleri puan

ortalamalarının farklı oldukları görülmektedir. Alt ölçeklerin ikisinde birinci sınıfta öğrenim gören öğrenciler, öteki ikisinde ikinci sınıfta öğrenim gören öğrenciler, birinde de üçüncü sınıfta öğrenim gören öğrenciler ötekilerden daha yüksek puan ortalamaları elde etmişlerdir. Birinci sınıfta öğrenim gören lise öğrencilerinin ötekilerden daha yüksek puan ortalaması elde ettikleri ölçekler, yineleme stratejileri (24.27) ve örgütlenme stratejileri (23.18) alt ölçekleridir. İkinci sınıfta öğrenim gören lise öğrencilerinin ötekilerden daha yüksek puan ortalaması elde ettikleri ölçekler, anlamlandırma stratejileri (41.82) ve anlamayı izleme stratejileri (35.74) alt ölçekleridir. Üçüncü sınıfta öğrenim gören lise öğrencilerinin ise ötekilerden daha yüksek puan ortalaması elde ettikleri ölçek de duyuşsal stratejiler (24.62) alt ölçeğidir. Buna karşılık, üçüncü sınıfta öğrenim gören lise öğrencileri, yineleme stratejileri (22.96), anlamlandırma stratejileri (40.84), örgütlenme stratejileri (21.72) ve anlamayı izleme stratejileri (35.20) alt ölçeklerinde ötekilerden daha düşük puan ortalamaları elde etmişlerdir.

Lise öğrencilerinin öğrenme stratejileriyle ilgili her bir alt ölçekten elde ettikleri puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans çözümlemesi yapılmıştır. Çözümleme sonunda elde edilen değerler Çizelge 12’de verilmiştir.

Çizelge 12’de görüldüğü gibi, lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıflara göre oluşturulan grupların yineleme stratejileri ve örgütlenme stratejileri alt ölçeklerinden elde ettikleri puan ortalamaları arasındaki farkların .05 düzeyinde anlamlı olduğu bulunmuştur. Buna karşılık, öğrenim gördükleri sınıflara göre oluşturulan grupların anlamlandırma stratejileri, anlamayı izleme stratejileri ve duyuşsal stratejiler alt ölçeklerinden elde ettikleri puan ortalamalarına bakıldığında bunlar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir. Buna göre, lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin -belirli türlerde de olsa- öğrenim gördükleri sınıflara göre değiştiği söylenebilir.

Çizelge 12
Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre
Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları Arasındaki Farklar

Ölçek	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri (F)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Yineleme Stratejileri	Gruplararası	202.091	2	101.045	6.819	p<0.05
	Grupiçi	10328.337	697	14.818		
	Toplam	10530.427	699			
Anlamlandırma Stratejileri	Gruplararası	116.841	2	58.420	1.698	p>0.05
	Grupiçi	23983.873	697	34.410		
	Toplam	24100.714	699			
Örgütlenme Stratejileri	Gruplararası	275.221	2	137.611	5.770	p<0.05
	Grupiçi	16624.327	697	23.851		
	Toplam	16899.549	699			
Anlamayı İzleme Stratejileri	Gruplararası	40.639	2	20.319	.897	p>0.05
	Grupiçi	15781.468	697	22.642		
	Toplam	15822.107	699			
Duyuşsal Stratejiler	Gruplararası	.990	2	.495	.042	p>0.05
	Grupiçi	8299.205	697	11.907		
	Toplam	8300.194	699			

Liselerde öğrenim gören öğrencilerin yineleme stratejileri ve örgütlenme stratejileri alt ölçeklerinden elde ettikleri puan ortalamaları arasında görülen anlamlı farklılıkların hangi gruplararası farklılıktan kaynaklandığını belirlemek üzere Tukey HSD testi yapılmıştır. Yapılan Tukey HSD testi sonuçları Çizelge 13'te verilmiştir.

Çizelge 13
Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre
Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları Arasındaki Farkların Kaynakları

Ölçek	Öğrenim Görülen Sınıf	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf
Yineleme Stratejileri	1. Sınıf	-	.69	1.30*
	2. Sınıf	-.69	-	.61
	3. Sınıf	-1.30*	-.61	-
Örgütlenme Stratejileri	1. Sınıf	-	.25	1.45*
	2. Sınıf	-.25	-	1.19*
	3. Sınıf	-1.45*	-1.19*	-

Çizelge 13'teki değerlere göre, lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıflara göre yineleme stratejileri alt ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamaları arasındaki farklılıkların birinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamaları ile üçüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamaları arasında olduğu görülmektedir. Bu fark birinci sınıfta öğrenim gören öğrenciler lehinedir. Bu da, birinci sınıf öğrencilerinin yineleme stratejilerini üçüncü sınıf öğrencilerinden daha çok kullandıklarını göstermektedir. Öğrencilerin örgütlenme stratejileri alt ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamaları arasındaki farklılıkların da birinci sınıfta ve ikinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamaları ile üçüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamaları arasında olduğu görülmektedir. Bu fark da, birinci sınıf ve ikinci sınıf öğrencileri lehinedir. Buna göre, birinci sınıf ve ikinci sınıf öğrencilerinin örgütlenme stratejilerini üçüncü sınıf öğrencilerinden daha çok kullandıkları anlaşılmaktadır.

4.2.4. Başarı Düzeyi ve Öğrenme Stratejileri

Araştırmanın sorununa ilişkin ikinci soruda, dördüncü olarak, lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin okul başarı düzeylerine göre değişiklik gösterip göstermediğine bakılmıştır. Bu amaçla lise öğrencilerinin başarı düzeylerine göre oluşturdukları grupların öğrenme stratejileriyle ilgili alt ölçeklerden aldıkları puanların çözümlenmesi yapılmıştır. Çözümleme sonunda elde edilen değerler Çizelge 14'te verilmiştir.

Çizelge 14
Lise Öğrencilerinin Başarı Düzeylerine Göre
Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları

Ölçek	Başarı Düzeyi	Denek Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
		(N)	(\bar{X})	(SS)
Yineleme Stratejileri	Orta	56	23.75	3.89
	İyi	291	23.77	3.63
	Çok iyi	353	23.52	4.07
Anlamlandırma Stratejileri	Orta	56	41.57	5.36
	İyi	291	41.14	5.49
	Çok iyi	353	41.67	6.24
Örgütlenme Stratejileri	Orta	56	21.10	4.21
	İyi	291	22.13	4.66
	Çok iyi	353	23.31	5.12
Anlamayı İzleme Stratejileri	Orta	56	33.78	4.86
	İyi	291	35.11	4.45
	Çok iyi	353	36.21	4.87
Duyuşsal Stratejiler	Orta	56	23.08	3.63
	İyi	291	24.32	3.51
	Çok iyi	353	25.03	3.27

Çizelge 14'teki değerlere göre, liselerde öğrenim gören öğrencilerin başarı düzeylerine göre öğrenme stratejileriyle ilgili alt ölçeklerden elde ettikleri puan ortalamaları arasında farklılıklar görülmektedir. Alt ölçeklerin dördünde çok iyi başarı düzeyine sahip öğrenciler, birinde de iyi başarı düzeyine sahip öğrenciler ötekilerden daha yüksek puan ortalamalarını elde etmişlerdir. Çok iyi başarı düzeyindeki öğrencilerin yüksek puan ortalamaları elde ettikleri alt ölçekler anlamlandırma stratejileri (41.67), örgütlenme stratejileri (23.31), anlamayı izleme stratejileri (36.21) ve duyuşsal stratejilerdir (25.03). İyi başarı düzeyindeki öğrenciler de yineleme stratejileri (23.77) alt ölçeğinde ötekilerden yüksek puan ortalamaları elde etmişlerdir. Buna karşılık, orta başarı düzeyindeki öğrenciler anlamlandırma stratejileri (41.57), örgütlenme stratejileri (21.10), anlamayı izleme stratejileri (33.78) ve duyuşsal stratejiler (23.08) alt ölçeklerinde en düşük puan ortalamalarını, yineleme stratejileri (23.75) alt ölçeğinde de en yüksek ile en düşük arasındaki puan ortalamasını elde etmişlerdir.

Lise öğrencilerinin başarı düzeylerine göre her bir alt ölçekten elde ettikleri puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını sınamak için tek yönlü varyans çözümlemesi yapılmıştır. Çözümleme sonunda elde edilen değerler Çizelge 15'te verilmiştir.

Çizelge 15
Lise Öğrencilerinin Başarı Düzeylerine Göre
Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları Arasındaki Farklar

Ölçek	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F Değeri (F)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Yineleme Stratejileri	Gruplararası	10.806	2	5.403	.358	p>0.05
	Grupiçi	10519.622	697	15.093		
	Toplam	10530.427	699			
Anlamlandırma Stratejileri	Gruplararası	45.896	2	22.948	.665	p>0.05
	Grupiçi	24054.819	697	34.512		
	Toplam	24100.714	699			
Örgütlenme Stratejileri	Gruplararası	365.593	2	182.797	7.706	p<0.05
	Grupiçi	16533.955	697	23.722		
	Toplam	16899.549	699			
Anlamayı İzleme Stratejileri	Gruplararası	387.217	2	193.608	8.743	p<0.05
	Grupiçi	15434.890	697	22.145		
	Toplam	15822.107	699			
Duyuşsal Stratejiler	Gruplararası	216.413	2	108.206	9.330	p<0.05
	Grupiçi	8083.781	697	11.598		
	Toplam	8300.194	699			

Çizelge 15'te görüldüğü gibi, okul başarı düzeylerine göre oluşturulan öğrenci gruplarının yineleme stratejileri ile anlamlandırma stratejileri alt ölçeklerinden elde ettikleri puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Buna karşılık, öğrenci gruplarının örgütlenme stratejileri, anlamayı izleme stratejileri ve duyuşsal stratejiler alt ölçeklerinden elde ettikleri puan ortalamaları arasındaki farkların .05 düzeyinde anlamlı olduğu bulunmuştur. Buna göre, lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin -belirli türlerde- okul başarı düzeylerine göre değişiklik gösterdiği söylenebilir.

Liselerde öğrenim gören öğrencilerin örgütlenme stratejileri, anlamayı izleme stratejileri ve duyuşsal stratejiler alt ölçeklerinden elde ettikleri puan ortalamaları arasında görülen anlamlı farklılıkların hangi gruplararası farklılıktan kaynaklandığını belirlemek üzere Tukey HSD testi yapılmıştır. Yapılan Tukey HSD testi sonuçları Çizelge 16'da verilmiştir.

Çizelge 16
Lise Öğrencilerinin Başarı Düzeylerine Göre
Öğrenme Stratejilerini Kullanma Durumları Arasındaki Farkların Kaynakları

Ölçek	Başarı durumları	Orta	İyi	Çok İyi
Örgütlenme Stratejileri	Orta	-	-1.03	-2.20*
	İyi	1.03	-	-1.17*
	Çok iyi	2.20*	1.17*	-
Anlamayı İzleme Stratejileri	Orta	-	-1.32	-2.43*
	İyi	1.32	-	-1.10*
	Çok iyi	2.43*	1.10*	-
Duyuşsal Stratejiler	Orta	-	-1.23*	-1.94*
	İyi	1.23*	-	-.71*
	Çok iyi	1.94*	.71*	-

Çizelge 16'daki değerlere göre, gerek örgütlenme stratejileri gerekse anlamayı izleme stratejileri alt ölçeklerindeki puan ortalamaları arasındaki farkın çok iyi başarı düzeyindeki öğrencilerin puan ortalamaları ile orta başarı düzeyindeki ve iyi başarı düzeyindeki öğrencilerin puan ortalamaları arasında olduğu görülmektedir. Bu fark her iki alt ölçekte de çok iyi başarı düzeyindeki öğrenciler lehinedir. Buna göre, çok iyi başarı düzeyindeki öğrencilerin örgütlenme stratejileri ile anlamayı izleme stratejilerini orta ve iyi başarı düzeylerindeki öğrencilerden daha çok kullandıklarını göstermektedir.

Öte yandan, duyuşsal stratejiler alt ölçeğinde puan ortalamaları arasındaki farkın iyi başarı düzeyindeki öğrencilerin puan ortalamaları ile orta başarı düzeyindeki öğrencilerin puan ortalamaları arasında ve yine çok iyi başarı düzeyindeki öğrencilerin puan ortalamaları ile orta ve iyi başarı düzeylerindeki öğrencilerin puan ortalamaları arasında olduğu görülmektedir. Buna göre, iyi başarı düzeyindeki öğrencilerin duyuşsal

stratejileri orta başarı düzeyindeki öğrencilerden, ayrıca, çok iyi başarı düzeyindeki öğrencilerin de orta ve iyi başarı düzeylerindeki öğrencilerden daha çok kullandıkları söylenebilir.

Araştırmanın bu bulgusu, Sünbül'ün (1998) araştırmasında elde ettiği üniversite öğrencilerinin öğrenme performansını en yüksek düzeyde etkileyen stratejilerin, anlamlandırma stratejileri ve örgütlenme stratejileri olduğu bulgusuyla tutarlılık göstermektedir.

4.3. Lise Öğrencilerinin Öğrenme Stratejilerini Öğrenme Kaynakları

Araştırmada yanıtı aranan üçüncü soru, liselerde öğrenim gören öğrencilerin öğrenme stratejilerini öğrenme kaynaklarının neler olduğudur. Bu amaçla sayı ve yüzdelerden yararlanılmıştır. Çözümleme sonunda Çizelge 17'deki değerler bulunmuştur.

Çizelge 17
Lise Öğrencilerinin Öğrenme Stratejilerini Öğrenme Kaynakları
(N=700)

Kaynak	Sayı (S)	Yüzde (%)
Öğretmenler	393	56.1
Arkadaşlar	173	24.7
Rehber öğretmen	97	13.9
Kitap, dergi vb. kaynaklar	191	27.3
Anne, baba, abla ve ağabey	220	31.4
Kendi kendine	460	65.7
Dershane öğretmenleri	141	20.1

Çizelge 17'deki değerlere göre, lise öğrencilerinin öğrenme stratejilerini daha çok kendi kendilerine (%65.7) ve öğretmenlerinden (%56.1) öğrendikleri görülmektedir. Bunların arkasından öğrencilerin öğrenme stratejilerini öğrenmede yararlandıkları kaynaklar arasında anne, baba, abla ve ağabey (%31.4), kitap, dergi vb. kaynaklar (%27.3) ve arkadaşlar (%24.7) gelmektedir. Öte yandan, küçük öğrenci gruplarının (%20.1 ve %13.9) öğrenme stratejilerini öğrenmede dershane öğretmenlerinden ve rehber

öğretmenlerden yararlandıkları anlaşılmaktadır. Bu sonuçlara göre, lise öğrencilerinin öğrenme stratejilerini en çok kendi kendilerine ve öğretmenlerinden öğrendikleri söylenebilir.

Araştırmanın bu bulgusu, Somuncuoğlu'nun (1996) araştırmasında elde ettiği öğrencilerin öğrenme stratejilerini kullanmada öğretmenin etkili olduğu bulgusuyla tutarlılık göstermektedir.

Beşinci Bölüm

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın sorunu, yöntemi ve bulguları özetlenmiş elde edilen bulgular ışığında ulaşılan sonuç ve yargı belirtilerek araştırmanın sorununa dönük önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Yirmibirinci yüzyılın başlangıcında bilim ve teknolojiadaki hızlı gelişmeler, yaşanan bilgi çağına uyum sağlayabilen nitelikli bireyler yetiştirebilmek için, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarının eğitim programlarında sürekli bir değişimin yaşanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu değişim öğrencilerin öğrenme gereksinimlerini karşılamaları ile, bir başka deyişle etkili öğrenmeyi bilmeleri ile gerçekleşir. Etkili öğrenme öğrenmeyi öğrenme ile sağlanır. Öğrenmeyi öğrenme de, öğrenme stratejileri olarak adlandırılan öğrenmede yararlanılan çok çeşitli stratejilerin öğrenilmesini kapsar (Özer, 2002). Öğrenme stratejileri beş grupta toplanmaktadır: Yineleme stratejileri, anlamlandırma stratejileri, örgütleme stratejileri, anlamayı izleme stratejileri ve duyuşsal stratejilerdir. Bu stratejiler öğrencilerin daha kolay ve kalıcı biçimde öğrenmelerini sağlar. Öğrencilerin başarı durumlarını en üst düzeye çıkarabilmeleri için eğitimin her basamağında öğrenme stratejilerini öğrenmeye ve kullanmaya gereksinimleri vardır.

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin hangi öğrenme stratejilerini kullandıklarının belirlenmesidir.

Araştırmanın evrenini 2002-2003 öğretim yılında Eskişehir il merkezindeki 36 ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 27130 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini 10 lisede öğrenim gören 748 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada tarama

niteliğinde bir model kullanılmıştır. Bu model çerçevesinde, lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejileriyle ilgili veriler “Öğrenme Stratejilerini Belirleme Ölçeği” ile toplanmıştır. Lise öğrencilerinin bilgi toplama aracına verdikleri yanıtlar, araştırmanın amacına yönelik soruların yanıtlanmasına uygun biçimde çözümlenmiştir. Bunun için, öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerinin belirlenmesinde “aritmetik ortalama ve standart sapma”dan, yine öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerinin çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla ikili küme karşılaştırmalarında “t testi”nden, ikiden çok küme karşılaştırmalarında ise “tek yönlü varyans çözümlemesi testi”nden yararlanılmıştır. Karşılaştırmalardaki farklılığın kaynağının bulunması amacıyla da “Tukey HSD testi” kullanılmıştır. Araştırmada yapılan istatistiksel çözümlenmelerde anlamlılık düzeyi .05 olarak benimsenmiştir. Araştırmada toplanan verilerin çözümlenmesi SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılarak yapılmıştır.

Araştırma sonunda elde edilen bulgulardan şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Lise öğrencileri en çok anlamlandırma ve anlamayı izleme stratejilerini kullanmakta, bunları duyuşsal stratejiler ile yineleme stratejileri izlemekte ve en az da örgütlenme stratejilerini kullanmaktadırlar.
- Lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejileri cinsiyetlerine göre değişmektedir. Kız öğrenciler öğrenme stratejilerini erkek öğrencilerden daha çok kullanmaktadırlar.
- Lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejileri öğrenim gördükleri okullara göre değişmektedir. Genel lisede ve meslek lisesinde öğrenim gören öğrenciler yineleme stratejileri ile anlamlandırma stratejilerini Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerden daha çok kullanmaktadırlar. Ayrıca, genel lisede öğrenim gören öğrenciler örgütlenme ve anlamayı izleme stratejilerini Anadolu lisesinde ve meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerden daha çok kullanmaktadırlar.

- Lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejileri öğrenim gördükleri sınıflara göre değişmektedir. Buna göre, birinci sınıf öğrencileri yineleme stratejilerini üçüncü sınıf öğrencilerinden daha çok kullanmaktadırlar. Ayrıca, birinci sınıf ve ikinci sınıf öğrencileri örgütlenme stratejilerini üçüncü sınıf öğrencilerinden daha çok kullanmaktadırlar.
- Lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejileri -belli türlerde- okul başarı düzeylerine göre değişiklik göstermektedir. Okul başarı düzeylerine göre, lise öğrencilerinden çok iyi başarı düzeyindeki öğrenciler örgütlenme stratejileri ile anlamayı izleme stratejilerini orta ve iyi başarı düzeylerindeki öğrencilerden daha çok kullanmaktadırlar. Yine, duyuşsal stratejileri iyi başarı düzeyindeki öğrenciler orta başarı düzeyindeki öğrencilerden, çok iyi başarı düzeyindeki öğrenciler de orta ve iyi başarı düzeylerindeki öğrencilerden daha çok kullanmaktadırlar.
- Lise öğrencileri öğrenme stratejilerini en çok kendi kendilerine ve öğretmenlerinden öğrenmektedirler. Bunları anne, baba, abla ve ağabey ile kitap, dergi vb. kaynaklar izlemektedir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara dayalı olarak, liselerde öğrenim gören öğrencilerin en çok anlamlandırma ve anlamayı izleme stratejilerini kullandıkları; öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerinin cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri okul türlerine, öğrenim gördükleri sınıflara ve okul başarı düzeylerine göre değiştiği; öğrencilerin öğrenme stratejilerini en çok kendi kendilerine ve öğretmenlerinden öğrendikleri söylenebilir.

5.2. Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgulara dayanarak şu öneriler geliştirilmiştir:

- Araştırmanın bulgularında görüldüğü gibi, lise öğrencileri en çok anlamlandırma ve anlamayı izleme stratejilerini kullanmaktadırlar. Buna göre, lise

öğrencilerinin yineleme stratejileri, örgütlenme stratejileri ve duyuşsal stratejileri öğrenmelerine ve kullanmalarına yönelik etkinliklerde bulunulmalıdır.

- Araştırmada lise öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri okul türlerine ve başarı düzeylerine göre değiştii ortaya çıkmıştır. Bu durum öğrencilere öğrenme stratejilerinin öğretiminde ve kullanılmasında göz önünde bulundurulmalıdır.
- Araştırma sonuçlarına göre, lise öğrencileri öğrenme stratejilerini en çok kendi kendilerine ve öğretmenlerinden öğrenmektedirler. Öğrencilerin öğrenme stratejilerini daha iyi düzeyde öğrenmelerini ve kullanmalarını sağlamak için onlara dönük öğrenme stratejileriyle ilgili basılı gereçler hazırlanmalıdır.
- Bu araştırma yalnız lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Farklı eğitim basamaklarında öğrenim gören öğrenciler üzerinde de benzeri araştırmalar yapılarak öğrencilerin farklı eğitim basamaklarında farklı öğrenme stratejilerini kullanıp kullanmadıkları saptanmalıdır.
- Öğrenme stratejilerinin öğrenciler tarafından kullanılması, öğretmenlerin bu stratejileri kullanmaları ve stratejilerin farklı derslere göre farklılık gösterip göstermediği araştırma yoluyla incelenmelidir.

EKLER

EK 1
ESKİŞEHİR İLİ ORTAÖĞRETİM KURUMLARI OKUL VE ÖĞRENCİ
SAYILARI

Genel Liseler

1.	Atatürk Lisesi	1450
2.	Cumhuriyet Lisesi	1850
3.	Mustafa Kemal Lisesi	300
4.	Hoca Ahmet Yesevi Lisesi	1550
5.	Gazi Lisesi	900
6.	Salih Zeki Lisesi	350
7.	Kılıçoğlu Lisesi	350
8.	Yunusemre Lisesi	2150
9.	Süleyman Çakır Lisesi	1800
10.	MAT-FKB Özel Gelişim Lisesi	100
11.	Atayurt Lisesi	260
12.	Ertuğrul Gazi Lisesi	270
13.	Yeni Binyıl Lisesi	30
14.	Ahmet Kanatlı Lisesi	900
15.	Özel Çağfen Lisesi	50
16.	Cevat Ünügür Lisesi	85
17.	Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	190

Anadolu / Fen Lisesi

1.	Anadolu Lisesi	950
2.	Fatih Anadolu Lisesi	720
3.	Kılıçoğlu Anadolu Lisesi	790
4.	Fatih Fen Lisesi	270
5.	Muzaffer Çil Anadolu Lisesi	370
6.	Özel Yeni Binyıl Lisesi	30

Meslek Liseleri

1.	Cevat Ünügür Endüstri Meslek Lisesi	365
2.	Tepebaşı Endüstri Meslek Lisesi	800
3.	Atatürk Teknik Endüstri Meslek Lisesi	1950
4.	Turgut Reis Teknik Endüstri Meslek Lisesi	980
5.	Anadolu Teknik Lisesi	450
6.	Yunusemre Teknik ve Anadolu Meslek Lisesi	2150
7.	Türk Telekom Anadolu Teknik Lisesi	250
8.	Habip Edip Törehan Kız Meslek Lisesi	190
9.	Gazi Meslek Teknik ve Anadolu Teknik Lisesi	890
10.	Olgunlaşma Enstitüsü Bünyesinde Kız Meslek Lisesi	350
11.	İmam Hatip ve Anadolu İmam Hatip Lisesi	650
12.	Ticaret Meslek ve Anadolu Ticaret Meslek Lisesi	1290
13.	Motor Meslek Lisesi	1100

Toplam 27130

EK 2**ÖĞRENME STRATEJİLERİNİ BELİRLEME ÖLÇEĞİ**

Sevgili Öğrenci,

Size verilen bu kitapçıkta “Öğrenme Stratejilerini Belirleme Ölçeği” bulunmaktadır. Bu ölçek, liselerde öğrenim gören öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerinin belirlenmesi ve öğrencilerin bu öğrenme stratejilerine sahip olma düzeylerinin ortaya çıkarılması amacıyla kullanılmak üzere hazırlanmıştır.

Sizden ölçeğin başında bulunan açıklamaları dikkatlice okuduktan sonra ilgili soruları uygun biçimde yanıtlamanızı istiyorum. Sizden toplanan bu bilgiler yapılacak araştırmanın dışında herhangi bir yerde kullanılmayacaktır.

Size sunulan ölçeğin üzerine adınızı yazmayınız, kimliğinizi belirtecek herhangi bir işaret koymayınız. Ayrıca, yanıtızsız madde bırakmayınız.

Araştırmaya sağladığınız katkıdan dolayı şimdiden teşekkür ediyorum.

Özlem ÖZDEMİR

Yüksek Lisans Öğrencisi

Adres: Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri (Eğitim Programları ve Öğretim)
Anabilim Dalı
26470 Eskişehir

E- posta: ozlemez@anadolu.edu.tr

EK 2 – devam

BÖLÜM I
KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıda verilen sorularda size uygun olan yanıtları X işareti ile işaretleyiniz.

1- Cinsiyetiniz : Kız Erkek

2- Öğrenim gördüğünüz okul :

☐ Genel Lise	☐ Anadolu Lisesi
☐ Fen Lisesi	☐ Ticaret Lisesi
☐ End. Meslek Lisesi	☐ Yabancı Dil Ağırlıklı Lise
☐ İmam Hatip Lisesi	☐ Anadolu Teknik ve Meslek Lisesi
☐ Başka (Lütfen belirtiniz) :.....	

3- Devam ettiğiniz sınıf :

- 1 . sınıf 2 . sınıf 3. sınıf

4- Öğrenim gördüğünüz alan / bölüm :

☐ Fen Bilimleri	☐ Türkçe-Matematik
☐ Sosyal Bilimler	☐ Spor
☐ Yabancı Dil	☐ Bankacılık
☐ Muhasebe	☐ Elektronik
☐ Elektrik	☐ Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
☐ Bilgisayar	☐ Büro Hizmetleri
☐ Tekstil Konfeksiyon	☐ Motor
☐ Başka (Lütfen belirtiniz) :.....	

5- Bir önceki sınıftaki başarı ortalamanız :.....

6- Kullandığınız öğrenme stratejilerini nerelerden öğrendiniz?

(Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

☐ Öğretmenlerimden	☐ Annemden ve babamdan
☐ Arkadaşlarımdan	☐ Kendi kendime
☐ Rehber öğretmenimden	☐ Dershane öğretmenlerimden
☐ Kitap, dergi vb. kaynaklardan	☐ Başka (Lütfen belirtiniz) :.....

EK 2 – devam

BÖLÜM II

ÖĞRENME STRATEJİLERİNİ BELİRLEME ÖLÇEĞİ

Açıklama: Aşağıda öğrenme stratejileri ile ilgili 39 adet önermeye (ifade) yer verilmiştir. Her bir önermenin karşısında yanıtlama amacıyla kullanabileceğiniz “**bana tamamen uygun, bana oldukça uygun, bana biraz uygun, bana pek uygun değil, bana hiç uygun değil**” biçiminde en olumludan en olumsuzu doğru bir derecelendirme ölçeği bulunmaktadır. Her bir önermeyi dikkatle okuduktan sonra, bunun size ne ölçüde uygun olduğunu ölçeğin üzerinde ayrılan yer (X) işareti koyarak belirtiniz. Bir önermeyi okuduktan sonra ilk anda size uygun gelen seçeneği işaretleyiniz. Lütfen işaretsiz madde bırakmayınız. Ölçeği yanıtlamak yaklaşık 30 dakikanızı alacaktır.

Önermeler	Bana tamamen uygun	Bana oldukça uygun	Bana biraz uygun	Bana pek uygun değil	Bana hiç uygun değil
1. Ders çalışırken, önemli gördüğüm adları, kavramları, tarihleri birkaç kez sessiz okuyarak tekrar ederim.					
2. Çalıştığım konuya ilişkin bilgileri kısa bir öykü oluşturarak zihnimde canlandırmaya çalışırım.					
3. Çalışacağım konunun ne ile ilgili olduğunu ve ne tür bilgileri kapsadığını anlamak için ana başlıkları gözden geçiririm.					
4. Ders çalışırken konuyla ilgili kendime sorular çıkararak onları yanıtlarım.					
5. Ders çalışırken dikkatimi sadece çalıştığım konu üzerine yoğunlaştırırım.					
6. Öğreneceğim konudaki ana düşünceleri şema çıkararak çalışırım.					
7. Öğrenmemi sağlayan bir stratejiyi sonraki öğrenmelerimde kullanmaya çalışırım.					
8. İlgimi çekmeyen derslerde bile yapmam gereken çalışmalarını tam olarak yaparım.					
9. Ders çalışırken kavramları çeşitli simgelerle zihnimde canlandırırım.					

EK 2 – devam

Önermeler	Bana tamamen uygun	Bana oldukça uygun	Bana biraz uygun	Bana pek uygun değil	Bana hiç uygun değil
10. Derslere ve sınavlara çalışırken konuyu en ayrıntısına varıncaya kadar birkaç sesli okuyarak tekrar ederim.					
11. Ders çalışırken öncelikle konunun ana düşüncesi ile yardımcı düşüncelerini belirlemeye çalışırım.					
12. Öğreneceğim konuyla ilgili olgular, kavramlar ve örnekler arasındaki ilişkileri gösteren bilgi haritaları oluştururum.					
13. Ders çalışırken metni sessiz biçimde –içimden- okuyarak tekrar ederim.					
14. Ders çalışırken farklı biçimde yazılmış sözcük ya da cümlelere (italik, koyu, altı çizili vb.) daha çok önem veririm.					
15. Yeni bilgiyi daha önce öğrendiğim başka bir bilgiyle benzerliğini kurarak öğrenmeye çalışırım.					
16. Ders çalışmaya başlamadan önce çalışmamı engelleyeceğini düşündüğüm gürültü, dağınıklık, kalabalık gibi olumsuz durumları ortadan kaldırırım.					
17. Ders çalışırken konunun içerisindeki şekil ve çizelgelerin açıklamalarına dikkat ederim.					
18. Öğrenmem gereken bilgileri ortak özelliklerine göre gruplandırarak öğrenirim.					
19. Ders çalışırken konuyu metinde verildiğinden farklı olarak kendi cümlelerimle anlatmayı tercih ederim.					
20. Metinde önemli gördüğüm bilgileri metinde geçen biçimiyle aynen not alırım.					
21. Öğretmenimin yaptığım ödevlerle ilgili dönüt vermesini isterim.					
22. Eksik öğrenmelerimi tamamlamak ya da yanlış öğrenmelerimi düzeltmek için kendime yeni öğrenme stratejileri belirlerim.					
23. Ders çalışırken konuda geçen işlemlerin aşamalarını şekille gösteririm.					

EK 2 - devam

Önermeler	Bana tamamen uygun	Bana oldukça uygun	Bana biraz uygun	Bana pek uygun değil	Bana hiç uygun değil
24. Ders çalışırken verilen metnin özetini çıkarırım.					
25. Ders çalışmaya başlamadan önce plan yapar ve bu plana göre çalışmamı yürütürüm.					
26. Çalıştığım konuda sınavda soru olarak çıkabileceğini düşündüğüm yerleri işaretlerim.					
27. Çalıştığım metinde önemli gördüğüm yerlerin altını çizerek bunları tekrar ederim.					
28. Çalıştığım materyalde metin kenarlarına kendi cümlelerimle açıklamalar yaparım.					
29. Çalışma sonunda yeterli düzeyde öğrenip öğrenmediğimi belirlemek için kendime sorular sorar ve yanıtlar veririm.					
30. Derslerde başarımın kendi çabama bağlı olduğuna inanırım.					
31. Yeni bir sözcüğü öğrenirken gerektiğinde onu cümle içinde kullanarak öğrenmeye çalışırım.					
32. Çalışırken bir konuyla ilgili bilgileri çizelge biçiminde düzenlerim.					
33. Eksik ya da yanlış öğrendiğim noktaları niçin öğrenemediğimi araştırırım.					
34. Yeni şeyler öğrenmek bana zevk vermez.					
35. Derste önemli gördüğüm ve öğretmenimin vurguladığı noktaları not alırım.					
36. Ders çalışırken tuttuğum ders notlarını kendi kendime sesli tekrar ederek ezberlemeye çalışırım.					
37. Ders çalışma yöntemimi konunun özelliğine göre belirlerim.					

EK 2 – devam

Önermeler	Bana tamamen uygun	Bana oldukça uygun	Bana biraz uygun	Bana pek uygun değil	Bana hiç uygun değil
38. Öğrenmeye güdülenmek için geleceğimle ilgili amaçlarımı düşünürüm.					
39. Öğreneceğim konunun öncelikle anahtarlarını ve bunları oluşturan alt bilgilerini çıkartırım.					

Teşekkürler

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI :B.08.4.MEM.4.26.00.02.000(9)
KONU: Anket Uygulama Çalışması

31.12.02*036759

VALİLİK MAKAMINA

İlimiz Anadolu Üniversitesinin 24.12.2002 gün 6128 sayılı yazılarında ; Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans programı öğrencisi Özlem ÖZDEMİR'in "Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenme Stratejilerine Sahip Olma Düzeyleri" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili olarak ekli listede belirtilen ortaöğretim kurumlarında Aralık 2002 ve Ocak 2003 aylarında anket uygulamak istemektedir.

Adı geçen öğrencinin ekli listede belirtilen ortaöğretim kurumlarında anket uygulama çalışması sonucundan müdürlüğümüze bilgi verilmek kaydıyla uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Memur : A.KIYMAZ 30/12.2002
Şef : N.ÖZDEMİR 30/12.2002
Md.Yrd : M.ŞENOL 30/12/2002

Mehmet ERDOĞAN
Milli Eğitim Müdür v

OLUR.
31.12/2002

M.Yaşar ÖZGÜL
Vali a.
Vali Yardımcısı

KAYNAKÇA

Açıkgöz, Ün Kamile. **Etkili Öğrenme ve Öğretme**. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları, 2003.

_____. **Aktif Öğrenme**. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları, 2003.

Atılğan, Mehmet. “Üniversite Öğrencilerinin Ders Çalışma Alışkanlıkları ile Akademik Başarılarının Karşılaştırılması”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.

Aydın, Ayhan. **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. İstanbul: Alfa Yayınları, 2001.

Babadoğan, Cem. “Modern Öğretim Stratejilerinin Öğretim-Öğrenim Süreçlerine Yansımaları”. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.

_____. “Ders Çalışma Yöntemleri”. **Çoluk Çocuk : Anne Baba Eğitimci Dergisi**. Ankara: 19, 24-26, 2002.

Can, Gürhan. **Akademik Başarısızlık ve Önlenmesi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1992.

Çakır, Saip. “Ortaokullarda Başarısızlık Nedenleri”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1987.

Çiftçi, Özlem. “Lise 1.Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme Stratejilerinin Matematik Dersindeki Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisi”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.

Demirel, Özcan. **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Pegem Yayınları, 1999.

Dilek, Naim. “Askeri Lise Öğrencilerinin Ortaokul ve Lisedeki Ders Çalışma Alışkanlıkları ve Akademik Başarılarının Karşılaştırılması”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.

Enç, Mithat. **Ruhbilim Terimleri Sözlüğü**. 2. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1980.

Erden, Münire ve Yasemin Akman. **Eğitim Psikolojisi: Gelişim-Öğrenme-Öğretme**. Ankara: Arkadaş Yayınları, 1998.

Ertürk, Selahattin. **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: 1998.

Fidan, Nurettin. **Okulda Öğrenme ve Öğretme**. Ankara: Alkım Yayıncılık, 1996.

Görgeç, İzzet. “Özetleme ve Bilgi Haritası Oluşturma Öğretiminin Bilgilendirici Bir Metni Öğrenme ve Hatırlama Düzeyine Etkisi”. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.

<http://e-psikoloji.port5.com/kodlama.htm>. 11.12.2003.

Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 1998.

Küçükahmet, Leyla. **Öğrencilerin Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1987.

Odabaşı, Ferhan ve Işıl Kabakçı. “Bilgi Toplumunda Altı Şapkalı Öğretmen”, **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 13, 1: 97-103, 2003.

Oğuz, Aytunga. “Derste Not Almanın Öğrenme ve Hatırlama Düzeyine Etkisi”.

Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999.

Özdamar, Kazım. **Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi**. Eskişehir, 1997.

Özer, Bekir. **Öğretmen Adaylarının Etkili Öğrenme ve Ders Çalışmadaki Yeterliliği**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1993.

_____. “Öğrenmeyi Öğretme”, **Eğitim Biliminde Yenilikler**. Editör: Ayhan Hakan. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, 1998, ss. 149-164.

_____. “Bilgi İşleme Kuramı”, **Gelişim ve Öğrenme**. Editör: Gürhan Can. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, 2001, ss.157-176.

_____. “İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarının Eğitim Programlarında Öğrenme Stratejileri”, **Eğitim Bilimleri ve Uygulama**. 1, 1: 17-32, 2002.

_____. “Öğrenmeyi Öğretme”, Türkiye Zeka Vakfı ve MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın “Öğrenmeyi Öğrenme” Etkinlikleri'nde sunulan bildiri. Ankara: 17-18 Kasım 2003.

Öztürk, Bülent. “Genel Öğrenme Stratejilerinin Öğrenciler Tarafından Kullanılma Durumları”. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995.

Sağlam, Mustafa. “Uzaktan eğitim Yoluyla Öğrenim Gören Sınıf Öğretmenlerinin Etkili Ders Çalışma ve Öğrenme Stratejilerini Uygulama Düzeyleri”, **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 9, 1-2: 17-35, 1999.

Senemoğlu, Nuray. **Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: 1997.

Somuncuoğlu, Yeşim ve Ali Yıldırım. “Öğrenme Stratejileri Kullanımının Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi”, **Eğitim ve Bilim**. 25, 115: 57-64, 2000.

Sünbül, Murat Ali. “Öğrenme Stratejilerinin Öğrenci Erişi ve Tutumlarına Etkisi”. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.

şimşek, Ali. **Eğitim İletifimi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İletifim Bilimleri Fakültesi, 2000.

Talu, Nilay. “Ankara Özel Tevfik Fikret Lisesi 10. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme Stratejilerinin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.

Türk Dil Kurumu. **Türkçe Sözlük**. Ankara: 1998.

Yıldırım Ali, Ahmet Doğanay ve Adil Türkoğlu. **Okulda Başarı İçin Ders Çalışma ve Öğrenme Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayınları, 2000.

Watkins, Chris, Eileen Carnell, Caroline Lodge, Patsy Wagner ve Caroline Whalley. **Learning about Learning: Resources for supporting effective learning**. London: Routledge, 2000.

Weistein, Claire E., D. Scott Ridney, Tove Dalh ve E. Sue Weber. “Etkili Öğrenme İçin Strateji Geliştirmede Öğrencilere Yardım”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Çeviren: Dilek Gözütok. 23,2: 687-692, 1990.

Uluğ, Fevzi. “Verimli Çalışma Alışkanlıkları Kazandırma Konusunda Yapılan Rehberliğin Okul Başarısına Etkisi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1981.

_____ . **Okulda Başarı.** Yedinci Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2000.

Yüksel, Ayfer. “Ders Çalışma Tekniklerinin Öğrenci Başarısına Etkisi”.

Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.

